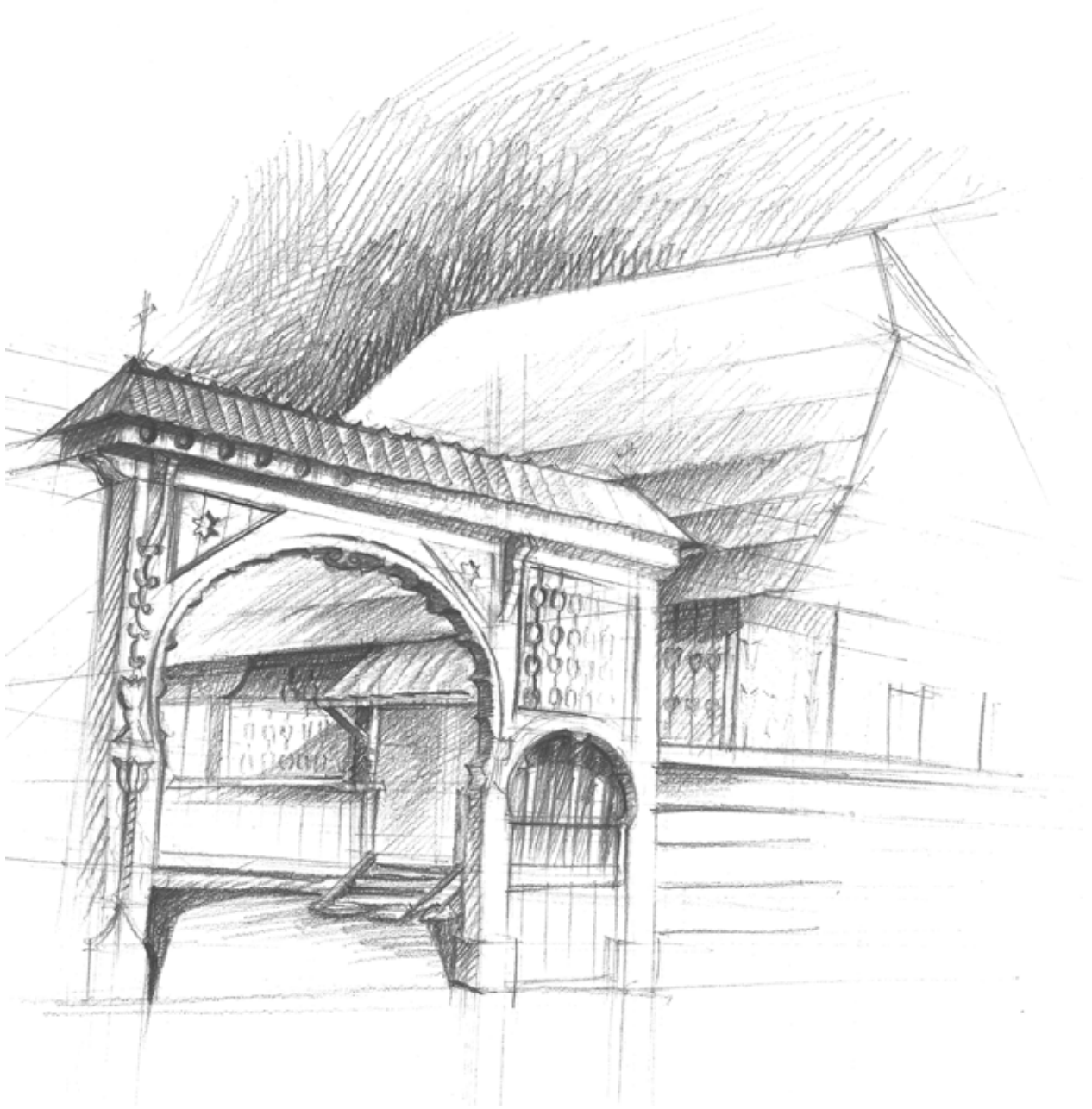

REVISTA DE ANTROPOLOGIE *culturală*

SIBIU, NR. 2 / 2019

COLEGIUL DE REDACȚIE

COORDONATOR DE EDITIE:

TEODORA RAICU

GRFICIAN:

GYÖRGY LÁSZLÓ

ECHIPĂ:

FINICA ANDREEA-NICOLETA, BĂILĂ MARIANA, ȘTEFAN LUCIA,

SIMULESCU IULIA

REDACTOR ȘEF:

DR. MARIA ȘPAN

COLABORATORI:

GYÖRGY LÁSZLÓ, CĂLIN OPRÎȘ, TAMAȘ CRISTINA AMALIA,
SIMULESCU IULIA, RAICU GEORGE-CONSTANTIN, GHEORGHE
CĂLBUREAN, ANDREEA NICOLETA FINICA, TEODORA RAICU,
CRISTIAN BÂNCIU, LORENA TRUFIN, BĂILĂ MARIANA, CORINA
VULCU, ALEXANDRU VALENTIN LUPEA, IULIA MARIA AXENTEA,
MARIA TĂNASE, ANA NEAMȚU, IOANA-FLORENTINA STREJAN,
ANDREEA ZALDOIU, VĂDUVA RALUCA, NICOLAE-VALENTIN
GANEA, ȘTEFAN LUCIA

REVISTĂ DE ANTROPOLOGIE CULTURALĂ APARE ANUAL,
DIN 2018,

ȘI ESTE REALIZATĂ DE STUDENȚII DIN ANUL II,
CONSERVARE ȘI RESTAURARE / STUDIUL PATRIMONIULUI
ȘI MANAGEMENTUL BUNURILOR CULTURALE / ISTORIE

DEPARTAMENTUL DE ISTORIE,

PATRIMONIU ȘI

TEOLOGIE PROTESTANTĂ /

FACULTATEA DE ȘTIINȚE SOCIO-UMANE

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU

EDITURA UNIVERSITĂȚII „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU

IMAGINE COPERTĂ FAȚĂ: GYÖRGY LÁSZLÓ

ADRESA REDACȚIEI:

BULEVARDUL VICTORIEI, NR. 5-7, SIBIU

TEL.: 0745 91 44 19

revista.rac@ulbsibiu.ro

<https://magazines.ulbsibiu.ro/rac/>

<https://reviste.ulbsibiu.ro/rac/ro/>

ISSN 2734 – 5793

ISSN-L 2734 – 5793

(cod ISSN solicitat și obținut în 2020)

EDITORIAL

DRAGI CITITORI,

Iată-ne ajunși la cel de-al doilea număr al revistei de Antropologie culturală. Dacă la primul număr, revista a fost peste așteptările noastre, numărul doi al revistei ridică și mai mult ștacheta.

Revista este un proiect mare al studenților din anul II, specializarea Conservare - Restaurare, la care au fost cooptați studenții din anul II de la Studiul Patrimoniului și Managementul Bunurilor Culturale. Au mai fost invitați să participe cu articole, în revistă, studenți din anul II Istorie, anul I de la Studiul Patrimoniului, dar și, în premieră, un student al anului I de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu. În total, 21 de articole inedite, care abordează diferite teme de Antropologie culturală. Majoritatea articolelor s-au dezvoltat din diferite cercetări pe teren și prezentări de la seminariile de Etnologie și Etnografie, Antropologie culturală și Patrimoniu imaterial.

Deși revista cuprinde și articole din domeniul antropologiei urbane, mulți dintre autori au preferat domeniul antropologiei rurale, mergând înapoi spre rădăcini și aflând detalii despre viața bunicilor sau străbunicilor lor de la țară. Avantajul României este că încă mai „are teren”, adică subiecte de explorat legate de tradițiile și specificul identității noastre. De altfel, anul 2019 a fost declarat de Patriarhia Română ca fiind Anul omagial al satului românesc, subliniind încă o dată importanța valorilor autentice românești.

Scopul revistei, precizăm și în acest număr, este de a cunoaște mai bine OMUL prin articole ce abordează teme originale.

Și de această dată, am întrebat studenții ce reprezintă prezenta revistă pentru ei și mi-au spus: emoția muncii pe teren, experiență, o mai bună cunoaștere și valorificare a tradițiilor, lecții de viață, un mod de a transmite mai departe tradițiile și valorile morale și spirituale ale neamului nostru, familia ca loc de plecare a tradițiilor, munca în echipă, implicare a tinerilor în viața culturală, o mai bună înțelegere a ceea ce sunt ei astăzi, o mai bună înțelegere a celor din jurul lor, faptul că au descoperit, fiecare, elemente legate de zonele etnografice ale celorlalți colegi, faptul că, deși sunt tineri, le pasă și păstrează aspecte legate de rădăcinile lor și le transmit mai departe, și, mai presus de toate, un îndemn la simplitate.

Mulțumiri și felicitări studenților care sunt, cei mai mulți dintre ei, la primul articol, iar începutul este foarte promițător. Mulțumiri întregii echipe redacționale pentru implicare și dăruire. Mulțumiri speciale lui Laci (György László), care a făcut o muncă de înalt nivel în ceea ce privește grafica revistei, iar coperta este tot realizarea lui.

Mulțumiri tuturor persoanelor care au furnizat informații și au făcut posibilă apariția acestui număr inedit al revistei.

Mulțumim mult Doamnei Profesoare Sultana Avram pentru necontenita susținere și încurajare.

GRAFICIAN:

GYÖRGY LÁSZLÓ

PROFESOR COORDONATOR:

DR. MARIA ȘPAN

CUPRINS

TRANSILVANIA

„POARTA SECUIASCĂ”, GYÖRGY LÁSZLÓ,

PAGINA 7

„AMPRENTE FOLCLORICE ÎN LOCALITATEA TOPÂRCEA”, CĂLIN OPRÎȘ

PAGINA 9

„VĂLTORILE DIN COMUNA SĂLAȘU DE SUS”, TAMAȘ CRISTINA AMALIA

PAGINA 12

„MĂSURATUL OILOR LA STÂNELE DIN VALEA JIULUI”, SIMULESCU IULIA

PAGINA 15

„COVOARELE DE CISNĂDIE – ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE”

RAICU GEORGE – CONSTANTIN

PAGINA 17

„VENIȚI SĂ NE ÎNCHINĂM!”, GHEORGHE CĂLBUREAN

PAGINA 20

„HODĂIȚATUL – TRADIȚIE POPULARĂ ARDELENEASCĂ”

ANDREEA NICOLETA FINICA

PAGINA 22

„OUL ÎNCONDEIAT – ATÂT DE SIMPLU ȘI TOTUȘI ATÂT DE COMPLEX”

TEODORA RAICU

PAGINA 24

„ÎNTÂMLĂRI DIN TRECUȚ: RĂZBOIUL”, CRISTIAN BÂNCIU

PAGINA 29

„O LUME DISPĂRUTĂ”, LORENA TRUFIN,

PAGINA 36

„SATUL COPILĂRIEI MELE”, BĂILĂ MARIANA

PAGINA 40

„BUTEA JUNILOR” ÎN SATUL ACILIU, CORINA VULCU

PAGINA 44

„SOCĂCIȚA”, ALEXANDRU VALENTIN LUPEA

PAGINA 46

„COPILĂRIA ȘI ADOLESCENȚA FEMEILOR DIN RĂCOVIȚA”, NĂSCUTE ÎN
PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX, IULIA MARIA AXENTEA

PAGINA 48

„TRADIȚII DE CRĂCIUN DIN SATUL LUPU, JUDEȚUL ALBA”,

MARIA TĂNASE

PAGINA 50

„NUNTA LA BROȘTENI”, ANA NEAMȚU,

PAGINA 53

OLTENIA MOLDOVA

„RITUL FUNERAR DIN LOCALITATEA BĂRBĂTEȘTI”

IOANA-FLORENTINA STREJAN

PAGINA 26

„CONSTANTIN BRÂNCUȘI UN SIMBOL AL CULTURII”, ANDREEA ZALDOIU

PAGINA 34

„TRADIȚII DE NUNTĂ ÎN COMUNA ALUNU DIN JUDEȚUL VÂLCEA”

VĂDUVA RALUCA

PAGINA 38

„MERSUL CU IORDĂNITORII – TRADIȚIA PIERDUTĂ A SATULUI COMANCA”,

NICOLAE-VALENTIN GANEA

PAGINA 51

„ORA DE GĂTIT TĂIEȚEN”, ȘTEFAN LUCIA

PAGINA 32

RT FURKOS BOTTAL VARJA

ISTEN SEGEDELMÉRŐLCSINÁLTATTA EZ KAPUT FÜLÖP ÁRON
ÉS NŐJE SÁRGAVY ERZSEDET AZ URNAK 1818-19 ESZTENDŐJÉBEN

POARTA SECUIASCĂ

GYÖRGY LÁSZLÓ

CONSERVARE RESTAURARE

gyorgy_laszlo98@yahoo.com

Prin această poartă deschisă, care apare pe coperta revistei noastre, putem să pătrundem în sfera antropologiei culturale. Această poartă secuiască, cu bolta în formă de gaură de cheie, are rolul de a ura bun venit cititorilor.

În zona din care provin, Ținutul Secuiesc, poarta este cel mai semnificativ element arhitectural, care exprimă viața locuitorilor casei. Trecătorii sunt puternic atrași de viziunea mistică a porții.

În contextul nostru, cititorii sunt atrași de acest desen. Poarta secuiască are două intrări, una mică – ușa porții –, prin care trec oamenii, și poarta cea mare, înaltă cât să poată să intre carul cu fân. Scheletul porții este făcut din trei stâlpi, deasupra având un acoperiș, în

care se află loc pentru cuiburile de păsări.

Viața localnicilor are loc, în mare parte, în jurul porții, de aceea este plină de decorațiuni. Aceste decorațiuni semnifică ceva, reprezintă ceva.

Meșterii au urmărit reguli stricte în decorarea porților secuiești. Acestea au fost făcute de meșteri pricepuți sau, în multe cazuri, de bărbați cu ajutorul rudelor, pentru unele evenimente importante. Căci porțile cuprind toată viața omului. La aceste porți, s-au întâlnit tinerii – de exemplu, fata ieșea la poartă, iar băiatul o aștepta în preajma ei și așa se întâlneau. Tot la poartă, stăteau de vorbă bătrânii. Poarta, prin decorațiunile ei, a reprezentat tinerețea până la bătrânețe, iadul până la cer, viața până la moarte. Simbolurile se modifică de la o zonă la alta. Motivele de pe poartă încep cu muguri, care simbolizează viața. În partea inferioară a stâlpilor, se află simbolul râului, care vrea să țâșnească. În mijloc, se află copacul vieții, cu simbolul fertilității – lalelele, reprezentând viața femeilor, începând de la virginitate până la maternitate. Apar și rânduri de semințe de prune, care se referă la numărul copiilor ce se așteaptă în familie. Este prezentă și inima – simbolul bărbatului.

Sub acoperiș, este un adăpost pentru păsări, care simbolizează viața de dincolo de moarte, unde trebuie să răspundem pentru lucrurile pe care le-am făcut aici, pe pământ.

Costumul tradițional din Ținutul Secuiesc

Portul femeiesc conține: cămașă, vestă, fustă, poale, șorț, ghete, partă (salbă).

Cel mai semnificativ element al costumului este fusta, strânsă în talie, colorată, având dungi roșii, iar în partea de jos, două benzi de catifea, una mai lată și una mai îngustă. Pe sub aceasta, femeile poartă poale albe. Fusta cu dungi este țesută din lână, cânepă și in.

Portul are diferite culori, fiecare culoare are altă semnificație. Culoarele dominante în portul secuiesc sunt roșu și negru.

Roșu este simbolul vieții, reprezintă sângele și fericirea, iar negru este simbolul doliului și al amărăciunii. Sentimentele care sunt mai frecvente în viața omului ne sunt transmise prin cele două culori. În afară de acestea, în costum apar și alte culori, ca de exemplu:

- Albastru, simbolul Maicii Domnului, protejează fericirea și să ne scape de amărăciune;
- Maro este culoarea pământului;
- Verdele arată dacă familia are pădure sau luncă;
- Mov, dacă în familie au fost sau sunt preoți sau călugări.

În trecut, bărbații aveau un rând de haine de sărbătoare și două rânduri de haine de zi. Portul a fost influențat de uniforma militară.

Costumul bărbătesc este alcătuit din: cămașă, chimir, vestă, pantaloni, pălărie, cizme.

Cizmele sunt confecționate din piele de vacă. Mai demult, erau modele diferite de cizme, în funcție de statutul social al celui care le purta.

Pantalonii sunt, din lână, decorați cu dungi negre sau roșii. Culoarea dungilor se schimbă de la o zonă la alta.

Vesta și paltonul sunt decorate și ele cu dungi negre. Mulțumesc!

FOTO: DEBRECZENI EMŐKE

AMPRENTE FOLCLORICE ÎN LOCALITATEA TOPÂRCEA

CĂLIN OPRÎȘ

CONSERVARE RESTAURARE

opriscalin@yahoo.com

Mărturiile etnografice și folclorice sunt diverse, specifice satului Topârcea din județul Sibiu, familiare acestei regiuni din sudul Transilvaniei, fiind reprezentate de numeroase aspecte, atitudini, fenomene, întâmplări și fapte generate din statornicia acestor meleaguri, ce fac obiectul revelației vieții și activității țaranului român ce-a dăruit urmașilor reale valori spirituale. Menționez doar câteva exemple de trăinicie spirituală a acestor locuri:

- Portul popular, asemănător celui din Mărginimea Sibiului.

- Arhitectura caselor, construite din lemn, cu acoperiș de paie sau șindrilă, ulterior din piatră și cărămidă, cu acoperiș din țiglă.

- Credințele și obiceiurile populare, descântecele și lecurile băbești, de asemenea și anumite dansuri, cântece, strigături, cu puternice accente dacice.

Obiceiul străvechi agrar, Boul cu sânziene, specific satului Topârcea, ce reprezintă o adevărată expoziție itinerantă de artă populară tradițională.

- Caracterul arhaic al folclorului, cu rădăcini până-n preistorie.

- Practici religioase și administrative păstrate-n răstimpul veacurilor cum ar fi:

- Poruncile, unde se discută problemele de interes obștesc, iar uneori se aduc hotărâri ce exprimă voința obștească în diverse contradicții.

- Strigatul din deal, sau strigatul peste sat.

- Trasul clopotelor de vreme, în vederea alungării norilor.

- Judecățile, care erau în atribuția juraților sătești, o

formă a justiției populare, a sfatului bătrânilor, sau înțelepciunea părului cărunt. Acestea s-au păstrat până-n zilele noastre.

- Roata de foc, ce era rostogolită din înălțimea Chiciorei pentru a alunga spiritele și duhurile rele.

- Ruga la hotar pentru belșug de bucate – ieșirea la cruce a preotului, care făcea rugăciuni pentru rod bogat la recolte, rugi de ploaie sau pentru încetarea ploilor abundente. Rostirea sacrului „Doamne ajută!” în capul Iocului reprezintă începutul unui fast an agricol.

- Botezul văii – Ia Bobotează, se iese „în Vale”, la „Crucea din ungheț” (ungheț, cuvânt derivat de la unghi, un loc îngust, o înfundătură sau o margine de loc), simbolizând marginea lordanului, și se sfințește apa de către preot.

- Obiceiurile pastorale – fluieratul doinei la foc, strungile (porțile de intrare ale oilor la muls), inventarul oilor, denumirea uneltelor și obiectelor întrebuințate la pregătirea produselor lactate, apoi portul păcurarilor și multe altele, toate moșteniri strâns legate de etnogeneza neamului meu.

Elemente de folclor

Boul cu sânziene – vechi obicei agrar din Transilvania, al sărbătorii Sânzienelor, cu numeroase elemente de cult al naturii și de cult agrar. Un adevărat calendar botanic marchează momentele principale de explozie a vegetației. La Sântoader, se culeg florile de corn pentru spălatul părului. La Sângeorz, se împodobesc porțile cu măceși, împotriva strigoilor, la fel cum, la Ispas (Înălțarea Domnului), se împodobesc cu leuștean. Mesteacănul și fagul îndeplinesc același rol protector la Arminden (Ziua Sfântului Ieremia,

sărbătorită la 1 Mai, considerată începutul primăverii). Sânzienele marchează începutul verii astronomice și potențialul maxim al maturității plantelor medicinale.

Același paralelism folcloric caracterizează și ciclul agrar, marcat, în momentele sale esențiale, prin sărbătoarea primului ieșit la arat (Plugarul), asigurarea recoltei prin procedee arhaice (invocații pentru ploaie, paparude, călușar), terminând cu sărbătoarea recoltei cerealiere, marcată prin „Câtecul Cununei” sau „Dealul Mohului”.

Un obicei mai puțin cunoscut, aparținând ambelor cicluri amintite, întâlnit numai la românii din Transilvania, este cel al „Boului înstruțat”, ferecat sau

împănat, practicat la Rusalii sau la Sânziene. Obiceiul se prezintă, în ansamblu, sub două variante.

Prima se întâlnește pe valea mijlocie a Mureșului, fiind atestată din perioada interbelică, în satele Micești și Barabant, precum și în Valea Someșului Mare, în satele Nireș și Mănăstirea (lângă Dej).

A doua variantă, având un caracter mai pronunțat agrar, se întâlnește la 9 km de Ocna Sibiului, în localitatea Topârcea. În această zonă, obiceiul se practică în preajma Sărbătorii Sânzienelor, de aceea, mai poartă și denumirea „Boul cu sânziene”, numit așa de localnici, întregind prin complexitatea și frumusețea etnografică, prin forța ritualului agrar, mirificul și pitorescul Iocului.

Feciorii aleg, în ajunul sărbătorii, pe cel mai frumos bou din sat și-l lasă toată noaptea să pască unde îi este voia. În zorii zilei, feciorii și fetele adună flori din pajiște, din luncă sau din grădini, crengi de salcă, sânziene și tot felul de plante, care mai de care mai colorate și mai mirositoare, împletindu-le în splendide coroane, cu care, mai apoi, va fi împodobit blândul animal, într-un adevărat ritual nupțial, al unirii omului cu pământul de pe urma căruia își îndestulează familia și își crește animalele.

Pe lângă faptul că pielea îi era spălată și periată, boul era împodobit cu cele mai frumoase covoare, țesături, cusături, panglici tricolore, din lăzile de zestre ale fetelor, constituind astfel o adevărată expoziție de artă tradițională. Coarnele și coada boului sunt și ele înfășurate cu brâuri tricolore, iar în vârful coamelor se leagă buchete de sânziene ce-i conferă acestuia un aspect plin de măreție. La gâtul boului, se pune o curea lată de care se agată clopoței și zdrăngănele, oferind sonoritatea rustică la orice mișcare.

Rolul principal de „mânător” al Boului cu sânziene este îndeplinit de conducătorul cetei de feciori, numit și „tata feciorilor”. La această serbare, el purta o îmbrăcăminte tradițională, cu cioareci (pantaloni) și cămașă de

bumbac, pălărie cu boruri mici, bocanci și șerpar de piele. În mână, drept sceptor, poartă bâta ciobănească, înfășurată cu tricolor, „bâta cu măr”, cioplită după tradiția locală și ferecată la capătul de jos cu metal. Simplitatea straielor „mânătorului” se explică prin faptul că, în tot timpul zilei, el va fi udat cu apă în fiecare gospodărie unde va intra, apa fiind simbolul

fertilității.

Ceata de feciori care însoțește cortegiul festiv este gătită-n cele mai frumoase haine de sărbătoare, purtând pene la pălărie și zdrăngănele la picioare. Unul dintre ei poartă plosca cu vin înflorată, care este umplută de gazdă după cinstirea urătorilor.

Impresionanta adunare pornește pe ulițele satului, în strigătele feciorilor și cântecele lăutarului aflat în fruntea alaiului ce intră mai ales în curțile gospodarilor cu „fete mari”, dar și acolo unde este chemat de gazdă. Ca semn de primire a „boului”, se deschide larg poarta curții, dându-i-se aceeași cinste ca și carului încărcat cu rodul muncii de peste zi, conducătorul alaiului întrebând gazda: ”Primiți boul cu sânziene și roade de peste vreme?”. Gazda răspunde „Primim!” – alaiul face ocolul curții și se oprește la intrarea în casa unde gazda, împreună cu întreaga familie, îmbrăcată în haine de sărbătoare, închină cu feciorii, în semn de cinstire, din plosca înflorată, în cinstea alaiului, după care gospodarul o reumple cu vin roșu. Se desfășoară apoi un scurt program de joc în jurul „Boului cu sânziene”. La familiile unde sunt fete, acestea sunt luate la „învârtită”, iar la cele cu feciori, se joacă sârba. După terminarea jocului, urmează „botezul” mânătorului cu apă rece, cinstirea alaiului de către gazdă și continuarea drumului prin repetarea scenariului în fiecare gospodărie vrednică să primească „Boul cu sânziene”. Întreaga ceremonie se desfășoară într-o atmosferă de mare intensitate, susținută prin cântecul lăutarului și chiotele feciorilor, care amplifică, prin bucuria lor, bogăția și frumusețea itinerantă a ritualului. Prezentarea sumară și descriptivă a acestui obicei ridică o serie de întrebări în legătură cu originile și semnificația, precum și cu o eventuală răspândire mai mare pe care ar fi avut-o în trecut. De unde s-a moștenit? În ce circumstanțe a ajuns pe aceste meleaguri? Putem sublinia caracterul său extrem de arhaic, cumulând elemente de cult ale naturii, ritualuri de fecunditate și agrare. „Boul cu sânziene” se leagă organic de alte elemente arhaice ale folclorului nostru agrar – Sângeorzul, Plugarul, Paparudele sau de colindele laice în care se elogiază „Boul sur cu coarne de taur ce răstoarnă brazdă neagră”. Acest obicei al Boului cu sânziene reflectă perenitatea și unicitatea unui neam născut din cultul lui Ceres sau din serbările Floralia.

VÂLTORILE DIN COMUNA SĂLAȘU DE SUS

TAMAȘ CRISTINA AMALIA

STUDIUL PATRIMONIULUI

crisa_cristina98@yahoo.com

Vâltorile sunt instalațiile tradiționale utilizate, în trecut pentru spălarea textilelor. Astăzi le-am putea numi „mașinile de spălat ale străbunicilor”.

Despre comună și cele două vâltori

Comuna Sălașu de Sus se află în județul Hunedoara, Transilvania, și este formată din satele Coroiești, Mălăiești, Nucoara, Ohaba de sub Piatră, Paroș, Peștera, Râu Alb, Râu Mic, Sălașu de Jos, Sălașu de Sus (reședința) și Zăvoi. Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Sălașu de Sus se ridică la 2.359 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior, din 2002, când se înregistraseră 2.782 de locuitori.

În comuna Sălașul de Sus, sunt două vâltori. Cea mai veche vâltoare, având peste 100 de ani, se află în satul Peștera, alături de ea fiind, pe albia aceluiași râu, și o moară de apă.

Cea de-a doua vâltoare se află în satul Paroș și are

aproximativ 48 de ani, aceasta aflându-se într-o stare mult mai bună, putând fi folosită în continuare.

Sătenii mai numesc vâltorile și vâiagă sau vâioagă.

Rolul vâltorii

Oamenii mereu au încercat să își facă viața mai ușoară.

Racariu Paulin din comuna Sălașu de Sus descrie rolul acestor vâltori: „Vâioagele sunt făcute din cele mai vechi timpuri ca să înlesnească spălatul la gospodine.”

Vâltorile au fost făcute, în special, pentru a spăla lâna cât mai ușor pentru ca, mai apoi, să fie prelucrată. Cu timpul, oamenii au început să spele și textile de toate tipurile, fie ele din lână, cânepă sau bumbac.

Sătenii afirmă că, în vâltoare, se puteau spăla:

„și haine mari și haine mici, di toate. Și covoare, pături, haine de-ale porcului și cearcefuri și haine de estea, sfetere multă.” (Romanesc Maria, Paroș, 85 ani)

„Covoare din eştea mari nu cred că se pot, dar, în rest,

tot. Și de lână, și de cânepă sau de bumbac cum îs acumă. Orice vrei să baji în ea.”(Răzăilă Petru, Paroș, 79 ani)

Mecanismul de funcționare al vâltorilor

Vâltorile sunt construcții din lemn care se situează pe cursul unei ape curgătoare.

Mecanismul de funcționare al acestora este foarte simplu, oamenii gândind o construcție în așa fel încât să le ușureze cât mai mult munca.

Apa este deviată către un jgheab, de unde cade, cu presiune, într-un ciubăr de formă tronconică, astfel formându-se un vârtej puternic care rotește hainele. Ciubărul este făcut din șipci de lemn, doage cum le mai spune, cu spațiu între ele în așa fel încât apa murdară să poată să se scurgă în timpul spălării.

Femeile descriu acest mecanism de funcționare astfel: „Jos e mai strâmtă și sus e mai largă, văioaga,și are fund și ea ca să nu să ducă hainele. Printre doajele elea e lăsat câte o țărucă ca să se scure apa.” (Romanesc Maria, Paroș, 85 ani)

„Vâltoarea era făcută pe un râu, care curgea de la munte, pe lângă un sat. Și era construit un jgheab și avea ca un fel de cascadă. Jos era o bulboană și în bulboana așeia era făcut un ciubăr mare făcut acolo, dar era în așa fel făcut ca apa murdară să se scurgă.” (Racariu Paulina, Sălașu de Sus, 69 ani)

Spălatul în vâltoare

Înainte cu o zi de a spăla la vâltoare, femeile puneau într-un ciubăr mare, făcut din lemn, tot ce aveau de

spălat, iar peste puneau cenușă de fag și apă clocotită, făcându-se o leșie. Acest procedeu se numea pârlău și ajuta la scoaterea petelor. Le lăsau în acel ciubăr timp de o zi și o noapte, iar apoi erau duse la vâltoare. Apa de munte care venea în vâltoare era cea mai curată, iar oamenii nu foloseau nici un fel de detergenți.

În trecut, în vâltori, se spălau toate categoriile de textile, de la haine din diferite materiale, la covoare, cearșafuri și pături.

În prezent, oamenii continuă să spele în vâltoare fără detergenți, dar acum spală doar covoare și pături ce nu pot fi băgate în mașina de spălat.

Bărbații erau cei care scoteau hainele din vâltoare deoarece acestea erau foarte grele, fiind pline cu apă. Aceștia scoteau hainele cu un par, care avea la un capăt un cârlig.

Oamenii veneau din toată comuna să spele la vâltoare, iar localnicii chiar le dădeau prioritate pentru a nu-i prinde noaptea pe drum. ▯

Răzăilă Pentru din satul Paroș spune că: „Au venit și din Sălaș. Nu i-o oprit nimeni din raza comunii, și din Ohabă puteau veni. Cine avea nevoie, or venit.”

Chiar dacă la vâltoare veneau mai multe persoane la spălat, răbdători își așteptau rândul, se ajutau între ei și socializau.

Concluzie

Deși timpul continuă să se scurgă, oamenii din comuna Sălașu de Sus încă mai păstrează invențiile din străbuni și le folosesc cu mândrie.

MĂSURATUL OILOR LA STÂNELE DIN VALEA JIULUI

SIMULESU IULIA

CONSERVARE RESTAURARE
simulescuiulia@yahoo.com

În fiecare an, perioada de după Învierea Domnului reprezintă, pentru țăranii din zona văii Jiului, o adevărată sărbătoare. Momârlanii, după cum sunt ei numiți de către oamenii locului, urcă cu oile la munte la jumătatea lunii mai. Această etapă a transumanței marchează începutul anului pentru oile care au fătat și care, de acum înainte, se vor bucura de iarba grasă cât e vara de lungă.

Dar cu ce este oare diferită această urcare la munte de cele care se fac în alte locuri? Și ce este acela „măsuratul oilor”? vă întrebați cu siguranță. „Răbdare, dragii mei, căci toate își au timpul lor!” așa ar spune băcițele din munții Pă râ ng. Și ca să vă răspund tuturor curiozităților, vă voi povesti tot ce se întâmplă într-o zi de măsuratul oilor. Așa că, fiți atenți!

Totul începe destul de dimineață, într-o zi în apropiere de jumătatea lunii mai, lucrurile depinzând și de vreme. În ziua stabilită, mai mulți momârlani, fiecare cu oile sale, urcă la stână. În general, la o stână

se adună cam 6-7 familii, însumând aproximativ 500-600 de oi. Fiecare familie poate urca însoțită de invitați sau prieteni, pentru că această zi este una de sărbătoare, deci merită ca bucuria să fie împărtășită și cu ceilalți. Este invitat și preotul, care va oficia o slujbă de binecuvântare a animalelor, ca Dumnezeu să le păzească și să le sporească. Apoi, oile sunt separate, cele de lapte într-un saivan, adică țarc, și într-altul oile sterpe sau care nu au prins la berbeci și mielușele, care vor fâta anul viitor.

După aceea, începe mulsul oilor, dar și acesta are loc într-o ordine foarte bine stabilită. Începe cel care are cele mai multe oi și, pentru a mă face mai bine înțelesă, vă voi da un exemplu. Să spunem că cel cu cele mai multe are 150 de oi; el începe, iar al doilea, care are 100 va aștepta până cel de dinainte va ajunge la 100. Atunci începe și cel de-al doilea. Al treilea, dacă are 80, va aștepta până amândoi momârlanii de dinaintea lui ajung la 80. Și tot așa până la ultimul, care are cele mai puține oi, astfel, atunci când termină primul, să termine și cel care a început ultimul.

Mai apoi, fiecare își strânge laptele de la oile sale, oi care sunt însemnate, adică vopsite diferit pentru fiecare cioban, ca fiecare să și le recunoască. După aceea, are loc măsuratul propriu-zis al oilor, adică fiecare momârlan va afla cât lapte are și, în funcție de acesta, va ști câtă brânză i se cuvine. Pentru a determina acest lucru, ei folosesc măsurători vechi „de când lumea”, preluate de la moșii și strămoșii lor. Alături de acestea, mai au și un răboj, bățul gradat specific acestei

tradiții, pe care îl scufundă în lapte pentru a afla care este cantitatea exactă. Apoi, numărul obținut se înmulțește cu 7, adică un momârlan, dacă a strâns 100 de unități de măsurare de lapte, va lua 700 de kg de brânză. Cu toate că aceste măsurători par greu de înțeles, ele nu au dat niciodată greș și, de aceea, ciobanii continuă să le utilizeze cu atâta încredere.

După ce laptele a fost măsurat, este strâns tot, strecurat (pentru a nu avea impurități) și amestecat cu cheag, ce ajută la formarea cașului. Acest cheag este obținut dintr-o anumită parte a stomacului de miel, peste care se pune sare și se lasă așa o perioadă de timp, dar rețeta exactă este știută doar de către baci. Amestecul obținut este acoperit cu cojoace de oaie ca să stea la cald timp de o oră și jumătate, după care este lăsat la scurs. Zărul rezultat este fiert și, din el, se face urda, o brânză nu foarte grasă și mai dulce.

Trecând de toată această muncă grea, momârlanii se și relaxează, ciocnind un păhărel de țuică și dansând pe muzica lăutarilor chemați să cânte. Apoi, invitații și celelalte familii vor coborî, dar una, cea care are cele mai multe oi, va rămâne, pentru a avea grijă de toate oile. Aceștia stau în munte până termină de luat brânza care li se cuvine, după aceea vine cea de-a

doua familie, care are a doua turmă ca mărime, și ea urmând să stea până își va lua toată brânza; și tot așa, până la ultima familie.

Dacă după Sfântul Ilie, 20 iulie, vremea mai este bună și mai este mâncare pentru oițe, se face al doilea măsurat al oilor, de data această momârlanii rămânând sus la munte cu ele până la venirea toamnei.

O asemenea tradiție, ce pare prin complexitate ruptă din această lume, își duce mai departe existența prin intermediul oamenilor simplii și harnici care o mai practică. Cu toate că momârlanii nu îi văd sfârșitul prea curând, ea este pentru noi toți o dovadă de statornicie și dragoste pentru natură și frumos, și, chiar dacă niciodată nu vom ajunge să o practicăm, merită măcar, din vorbă în vorbă, să i se ducă numele mai departe. Pentru ca, într-o zi, oamenii să le spună celor de acolo despre cât de minunat este ceea ce fac.

Mulțumiri tuturor celor care au participat și celor care încă mai păstrează această tradiție și o duc mai departe cu atâta mândrie, și tatălui meu, pr, Pavel Simulescu, care le-a fost alături an de an din 2002 și până acum și care mi-a povestit tot procesul pentru ca eu să vi-l pot aduce vouă, tuturor iubitorilor de tradiție!

COVOARELE DE CISNĂDIE – ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE

RAICU GEORGE

CONSERVARE RESTAURARE

ticaraicu@yahoo.com

Încă din anul 1323, Cisnădia era menționată în documentele vremii ca fiind un loc în care meșteșugul prelucrării lânii reprezenta ocupația majorității locuitorilor. Din acest motiv, peste aproape 200 de ani, aici ia ființă breasla postăvarilor care va transforma locul într-un adevărat centru meșteșugăresc, cunoscut în Evul Mediu sub numele de Heltau. Chiar dacă existau și ateliere în care erau

confectionate unelte agricole – seceri, coase –, atelierele în care era prelucrat postavul erau cele mai cunoscute în întreaga Transilvanie. Revoluția industrială din secolul XVIII a contribuit la transformarea atelierelor medievale în manufacturi și fabrici, dar și la înființarea unei Asociații a postăvarilor, care va încuraja instruirea lucrătorilor în postav.

În anul 1888, se înființează „Școala de țesut”, una

dintre primele școli de stat cu acest profil din Europa. „Asociația Țesătorilor de lână” din localitate, cu sprijinul statului și a Camerei de Comerț din Brașov, au făcut posibilă deschiderea porților școlii. Misiunea acesteia era de a pregăti muncitori necalificați, tineri, majoritatea femei care locuiau în satele din împrejurimi și care erau dispuse să lucreze în întreprinderea textilă din oraș. În secolul XIX, Cisnădia va fi electrificată, ceea ce va asigura transformarea sa într-un oraș industrial care va fi situat pe harta lumii datorită emblemei sale – covoarele!

Covorul de Cisnădie este un produs al unei tradiții vechi. Confectionat din lână, din lână combinată cu bumbac, cânepă sau mătase, manual sau cu ajutorul războaielor, va fi împodobit cu elemente care îl transformau în obiect de artă decorativă. Culorile naturale asigură covoarelor rezistență în timp și strălucire. Forma și motivele demonstrează îmbinarea tradiției cu modernitatea. Covoarele rotunde sunt o oglinda a farfuriilor din ceramică pictată. Împodobite cu elemente florale, alese din multitudinea de flori care cresc pe dealurile din jurul localității, dispuse circular, amintind de roata vieții.

C o v o a r e l e dreptunghiulare sunt decorate cu motive care se regăsesc cusute pe costumele p o p u l a r e

românești. Predomină cele trei culori ale drapelului național, îmbinate cu mare pricepere. De asemenea, întâlnim, pe covoarele dreptunghiulare, elemente reprezentative din fauna și flora înconjurătoare a localității – brazi, căprioare, păsări, dar și forme de relief stilizate – munții etc.. Tot sub semnul tradiției, covorul de Cisnădie a readus în locuințele oamenilor preșul, un obiect decorativ prezent în locuințele tradiționale românești. Scoarța oltenească este reprodusă cu talent și măiestrie la Cisnădie. Ea respectă culorile, tonurile și motivele populare. Forme geometrice precum romburi oferă imaginea cusăturilor din zona Olteniei.

Modernitatea covoarelor este reflectată prin intermediul unor teme noi – frumusețea nocturnă a bolții cerești –, dar și a influențelor orientale care amintesc de covorul persan, cu flori dispuse în chenare și medalioane centrale.

Covoarele au fost realizate în așa fel încât să înfrumusețeze locuințele, muzeele, școlile, bibliotecile și alte instituții. Casa Poporului este un exemplu elocvent, în acest sens.

Astăzi, covoarele de la Cisnădie sunt o amintire a secolului XX. O tradiție uitată! Localnicii vorbesc cu mândrie și nostalgie despre ea, deoarece și covorul de Cisnădie a așezat România pe harta lumii!

VENIȚI SĂ NE ÎNCHINĂM!

GHEORGHE CĂLBUREAN

TEOLOGIE PASTORALĂ

calburean1995@gmail.com

Ca o cântare de biruință, desfătându-ne auzul și înviorând sufletul nostru, va răsună mâine, în dimineața sfintei Dumineci a Samarinenței, glasul clopotelor catedralei Românești din Sibiu”. Așa începea articolul din Telegraful Român, cu ocazia sfințirii catedralei „Sfânta Treime”.

La 30 Aprilie 1906, s-a înfăptuit sfințirea catedralei: „Mare a fost bucuria Românilor ortodocși în ziua aceea, când venind de la Sibiu din toate părțile, au văzut mărețul locaș al Domnului, care ca un monument falnic are să mărturisească trăinicia poporului român”. Acest eveniment s-a transformat și într-o adevărată sărbătoare a „unității românești”, la care a participat chiar și marele istoric Nicolae Iorga.

Odată cu sfințirea acestui locaș, s-a împlinit un mare vis al ortodocșilor români din Transilvania care, practic, nu au avut nicio biserică în interiorul zidurilor cetății până spre sfârșitul secolului al XVII-lea, când au primit aprobarea autorităților pentru construirea a 3 biserici, existente și astăzi. În interiorul zidurilor cetății, singurii care aveau o biserică, cu hramul „Schimbarea la Față”, erau negustorii greci și aromâni din Sibiu.

În această situație, Mitropolitul Andrei Șaguna a reușit, în jurul anului 1860, să cumpere biserica

„grecească”, trecându-o în proprietatea eparhiei sale. Însă visul său era să construiască o catedrală măreață în orașul său de reședință. Deși a demarat o campanie de strângere de fonduri, el însuși fiind un donator important, nu a reușit să strângă fondurile

necesare construcției. Dorința lui a fost îndeplinită abia mai târziu de către mitropolitul Ion Mețianu în anul 1902, când s-a pus piatra de temelie a actualei catedrale. Noul hram al catedralei avea să fie „Sfânta Treime”, simbolizând „unitatea” de neam, de limbaj și de credință a românilor din cele trei „țări” românești de altădată: Ardealul, Muntenia și Moldova.

Planul arhitectonic al noii catedrale a fost inspirat după cel al catedralei „Sfânta Sofia” din Constantinopol, cu unele modificări aduse de mitropolitul Ion Mețianu. Astfel, în construcția bisericii, se regăsește îmbinarea stilului bizantin, baroc și a arhitecturii bisericesti din Ardeal, ceea ce simbolizează comuniunea noastră cu întreaga ortodoxie. Catedrala este așezată cu fața înspre răsărit, către sursa de lumină, iar forma ei se aseamănă cu cea a unei ambarcațiuni, simbolizând, astfel, arca mântuirii și „mama tuturor bisericilor”.

Pentru a ilumina bisericile, se foloseau, în vremurile de demult, ceară de albine sau unt de lemn

curat. Iluminatul era foarte important, lumina fiind asociată cu Dumnezeu (Sfânta Treime) și Cuvântul Lui Dumnezeu. Ceara de albine este considerată „cea mai curată materie, care – arzând încet și liniștit – simbolizează dumnezeiasca liniște”, „albina fiind simbolul curăteniei și al nevinovăției”.

Ca o noutate a acelor vremuri, ne amintim de decizia luată de Consistoriul Arhiepiscopar Ortodox Român din Transilvania când, spre a ocoli râul indicat, a decis, în ședința sa plenară de la 17 noiembrie 1903, introducerea luminii electrice în noua sa catedrală și reducerea luminilor de ceară la minimum posibil. Și „putem zice că – după firea ei nepătrunsă nici chiar de scrutările învățaților – electricitatea apare și este mai mult o putere dumnezeiască”.

Decizia a fost luată pentru că materialele folosite – parafină (extract din păcură), stearină (extract din său) ori japon (ceară japoneză) –, produceau mult fum, se consumau repede, îngreunau răsuflarea, producând, de multe ori, îmbolnăvirea preoțimii și a credincioșilor.

Amintim și de candelabrul principal care este fixat tocmai sub cupolă și, deasupra lui, atârna crucea românească. Ea îmbină crucea grecească cu brațe egale, simbolizând religia răsăriteană a neamului nostru, și crucea latină, cu brațul de jos mai lung, simbolizând originea noastră latină. Iar capetele crucii se termină

cu câte un trifoi, simbolul agriculturii, a ocupației de căpetenie a poporului nostru.

Sfințirea Catedralei „Sfânta Treime” din Sibiu într-o frumoasă primăvară, în luna mai, ne duce cu gândul la o povestioară plină de tâlc care a avut loc în luna mai 1906, tocmai când rândunicile se întorc la cuiburile lor. Se povestește cum, „cu o măiestrie și strădanie admirabilă”, acestea au reparat cuiburile care se mai stricaseră în decursul anului. Când toate erau pregătite și ouăle așezate în cuib, iată dușmanul: niște vrăbii s-au năpustit asupra cuibului și asupra rândunicilor și cu dușmănie au nimicit ouăle și au ocupat cu îndârjire locul lor. A doua zi, una din vrăbii atârna de niște fire de călți din interiorul cuibului, fără să se mai poată elibera, iar după o zi și jumătate a sfârșit în chinuri. Celelalte vrăbii s-au înspăimântat de cele întâmplate, plecând pentru totdeauna din acele cuiburi. Astfel, rândunicile năpăstuite își fac alte cuiburi și își reiau viața și ciclul vieții, așa cum era menit să fie de la bun început.

Tot la fel și creștinii ortodocși români au fost alungați din bisericile lor, au fost asupriți sau forțați să adere la alte confesiuni. Totuși, Biserica Română n-a încetat a exista, a ținut cu tărie la dogmele și ritul Bisericii Ortodoxe și tare s-a mângâiat când a aflat și văzut reclădit cuibul ei, biserica mitropoliei.

HODĂIȚATUL – TRADIȚIE POPULARĂ ARDELENEASCĂ

ANDREEA NICOLETA FINICA

RESTAURARE CONSERVARE

nicole.finica@yahoo.com

Hodăițatul este un obicei popular românesc, specific ardelenesc, care a luat naștere ca un ritual. Oamenii realizau un fel de invocare a Zeilor Soarelui și Focului, pentru ca rodul din anul respectiv să fie bogat, pentru purificare prin foc, pentru biruința luminii Soarelui și pentru alungarea tuturor forțelor răului.

Obiceiul are loc duminica dinaintea Postului Paștelui deoarece atunci avea loc ultimul joc, care anunța sfârșirea tuturor nunților până după Învierea Domnului Iisus Hristos. Hodăițatul începe cu o slujbă la biserică, iar după aceea, sătenii se întâlnesc la un vin, un rachiu, o plăcintă și la povești. Totul se petrece la aer curat, la poalele dealurilor, pentru ca, atunci când se dă drumul la hodăițe, să poată fi admirate. Oamenii se pregătesc cu prăjituri, cozonaci, gogoși, plăcintă, alții

cu vin, fiecare aducând bunătăți de care să se bucure împreună, fiind ultima zi în care se mai mănâncă de dulce și se bea. Pe vremuri, nu se făceau grătare, carne mâncându-se ultima dată cu o duminică înainte să aibă loc hodăițatul. La lăsatul serii, se aprinde un foc mare, ca de tabără, fie din lemne, fie din cauciucuri de autoturisme. Din vârful dealurilor, se dă drumul la cauciucuri în flăcări, care au rolul să purifice (țărani ard pământul și astăzi, pentru fertilizarea solului), la început de an, întregul sat, pe locuitorii săi și să alunge răul, ca anul să fie roditor și bun. Încă din timpul zilei, feciorii pregătesc cauciucurile – le învelesc în cârpe sau paie date prin motorină – și paie sau frunze uscate, lemne sau cucuruz pentru întreținerea focurilor mari. În jurul focului, copiii își realizează hodăițe mai mici din cârpe, pun în interiorul lor cenușă pentru

menținerea focului, le leagă cu o sârmă, dându-le aspectul unor mingi cărora le dau foc, și le învârtesc deasupra capului.

Pe vremuri, lucrurile stăteau altfel. Părinții și bunicii mei își făceau hodăițele din smocuri de paie, le luau cu o furcă, le dădeau foc și se învârteau cu paiele arzând deasupra capului, până îi dureau mâinile. Feciorii se împărțeau pe grupuri și se întreceau în mărșăla focurilor, fiecare încercând să facă un foc cât mai înalt arzător. Era frumos, stăteam cu toții în jurul focului râzând și strigând fraze de genul : „Cine nu și-o tors călții să îi cadă dinții”, „Cine nu și-o tors fuioru,

să îi cadă picioru”, până la miezul nopții, mâncând și bucurându-ne de ziua aceea specială de sărbătoare la care toți sătenii luau parte, ca o mare familie.

Mai târziu, după anii 1980-1985, oamenii au început să folosească cauciucurile și obiceiul s-a păstrat până în prezent. (Neamțiu Eugenia, 44 ani, despre satul Broșteni, județul Sibiu)

Semnificația acestei tradiții a rămas aceeași, chiar dacă oamenii au înlocuit vechile obiceiuri de realizare a hodăițelor. Focul purificator a fost păstrat și credința oamenilor în puterea acestuia nu s-a pierdut. Ceea ce este cel mai important este faptul că tradiția este ținută încă vie de mulți locuitori ai satelor.

OUL ÎNCONDEIAT – ATÂT DE SIMPLU ȘI TOTUȘI ATÂT DE COMPLEX

TEODORA RAICU

CONSERVARE RESTAURARE

teoraicu@gmail.com

 ul- un cuvânt simplu format doar din trei litere, însă care ascunde un adevărat univers de semnificații, căci reprezintă, de fapt, începutul tuturor lucrurilor, originea, regenerarea și continuitatea ciclului vieții. El nu este doar un aliment care ne asigură nutrienții necesari supraviețuirii ci și un purtător al unor mesaje străvechi transmise nouă din moși strămoși. În cadrul acestui articol, voi încerca să evidențiez spiritualitatea care poate fi înglobată în coaja unui simplu ou prin intermediul unei tehnici tradiționale aparte, specifice zonei Europei de Est, și anume cea a încondeiatului.

Conform spuselor domnului profesor Mircea Lac, profesor de artă populară din Hunedoara: „La noi în țară, încondeierea ouălor se face de mult timp, nu știm exact de când, primele date ar fi din timpul lui Constantin Brâncoveanu. Primul care a atestat documentar această tradiție, pe teritoriul Țărilor Române a fost Del Chiaro, secretarul italian al domnitorului Constantin Brâncoveanu, în jurul anului 1700.” Această datină era specifică sărbătorilor pascale și nu numai, căci, în unele zone ale țării, se obișnuia să se practice inclusiv de Rusalii. Se cunoaște faptul că, în localitatea Spătești, din județul Suceava, ouăle se înroșeau nu doar de Paști ci și de sărbătoarea Sfântului Gheorghe, dacă aceasta nu era prăznuită în Săptămâna Luminată. Ouăle încondeiate erau oferite fie nașilor ca dar de la

fini, fie preotului de la femei vârstnice, însă deseori acestea le erau destinate tinerilor, în a doua zi de Paști, mai precis feciorilor la joc, unde fetele le dăruiau ouă frumos decorate. Mai exista obiceiul de a se da de pomană ouă roșii, obicei legat de cultul morților la Paști și în Săptămâna Rusaliilor.

Ce semnificație avea însă oul încondeiat? Simbolismul acestuia este triplu: cel al oului însuși, cel al motivelor ce decorează oul și cel al culorilor utilizate. Oul este sursa originală a creației universului și reprezintă viața, căci până și planeta noastră se aseamănă cu structura acestuia: scoarța terestră este precum coaja, magma este precum albușul, iar nucleul precum gălbenușul. Pe plaiurile românești, oul încondeiat simbolizează venirea primăverii, motivele predilecte fiind legate de viața de zi cu zi a plugarului și a păstorului român, care sunt, de altfel,

ocupații străvechi și permanente. Acest fapt explică de ce, în țara noastră, ouăle, deși încondeiate în mai multe regiuni, erau destul de unitare ca ornamentică. În Ucraina, cu toate acestea, însemnătatea oului înveșmântat în culori diverse era aceea de talisman atât al prieteniei și al respectului, cât și al protecției împotriva forțelor răului care pândesc la tot pasul. Străbunii vecinilor noștri din nord considerau că a expune ouă încondeiate în interiorul căminului aduce noroc, sănătate și protecție împotriva fulgerelor și a focului. Până și ceara, ingredientul fără de care procesul de încondeiere ar fi imposibil de realizat, era

legată de cultul soarelui, aceasta fiind preparată din miere, iar mierea fiind obținută din polenul florilor, florile crescând cu ajutorul razelor calde ale soarelui.

Din fericire, tehnica de lucru s-a păstrat de-a lungul veacurilor și este apreciată până și în zilele noastre, fiind reactualizată conform noilor tendințe - culorile vegetale sunt mai puțin utilizate în favoarea celor sintetice, de exemplu. Inițial, ouăle nu erau golite de conținut, ci erau încondeiate direct după fierbere și erau sparte sau păstrate ca podoabe („Ouăle muncite pretind o îngrijire cu totul deosebită din partea femeii sau a fetei care le încondeiază”), însă, actualmente, conținutul ouălor este îndepărtat deseori cu ajutorul unei seringi, prin care se introduce aer printr-un mic orificiu circular realizat în partea de jos a oului, iar prin acțiunea presiunii, albușul și gălbenușul părăsesc interiorul lăsând coaja intactă. Se pot realiza capodopere de artă pe această suprafață organică și nu merită ca aceasta să sufere o spargere, fiind prea valoroasă în special din punct de vedere estetic.

Etapă imediat următoare golirii și degresării cu oțet - care asigură o mai bună aderență a vopselei la coaja oului - se aleg modelele pe care dorim să le reprezentăm și se desenează ușor, abia lizibil, cu creionul. Se topește ceara și se începe procesul de încondeiere. Utilizând condeiul, care este realizat dintr-un bețișor de lemn, dintr-o bucățică de alamă sau tinichea subțire și din 1-2 fire de păr de porc și care este imersat în baia de ceară topită, se desenează

peste liniile deja trasate care se preferă a rămâne albe. Conform explicației oferite de domnul profesor Mircea Lac: „Prima dată se acoperă cu ceară ceea ce vrei să rămână alb, după aceea se introduce în culoarea galbenă, se protejează [cu ceară] după aceea ceea ce vrei să rămână galben. Se introduce în roșu, se protejează ce vrei să rămână roșu și se introduce în albastru, eventual. Și, dacă se folosesc mai multe culori, se protejează albastrul și se introduce în negru sau în verde. Deci aceasta este tehnica: nu prea vezi ce faci, că tot timpul acoperi, acoperi, însă, când ștergi oul, pare o scamatorie pur și simplu.”

La finalul operațiunii de încondeiere, oul este aproape total acoperit de ceară, ceară care ascunde frumusețea modelului de dedesubt. Însă, prin încălzire, aceasta se topește și se poate înlătura cu ușurință cu ajutorul unei cârpe moi.

În esență, tehnica încondeierii ouălor a fost unitară pe întreg teritoriul țării noastre, motivele fiind cele care se diferențiau, de la o regiune la alta, în funcție de tradițiile din acele locuri și în special în funcție de modelele cusute pe costumele populare. Spre deosebire de vecinii noștri de peste Tisa, motivele alese nu sunt la fel de elaborate, însă dețin o cheie spre descoperirea spiritualității noastre, spre deslușirea mentalității străbunilor noștri.

Îi adresez mulțumiri domnului profesor Mircea Lac pentru tot ajutorul acordat pentru realizarea acestui proiect!

RITUL FUNERAR DIN LOCALITATEA BĂRBĂTEȘTI

IOANA-FLORENTINA STREJAN

ISTORIE

ioanaflori01@gmail.com

În urma discuțiilor avute cu mama și bunica mea pe tema ritualului funerar din zona din care provin – Oltenia, județul Vâlcea, comuna Bărbătești –, am scris acest articol care prezintă o descriere, mai mult sau mai puțin detaliată, a ritualurilor funerare care se practică în zonă.

Când omul aflat pe patul de moarte, păzit fiind de către membrii familiei, se pregătește să-și dea sufletul, există tradiția ca, în camera în care se află persoana respectivă, să fie mereu o lumânare aprinsă, pentru ca, dacă persoana în cauză va muri, acest lucru să nu se facă „fără lumină”. După ce persoana a decedat, imediat sunt chemate vecinele sau vecinii pentru a ajuta la scăldatul mortului. De obicei, dacă acesta este bărbat, doar bărbații au voie să-l spele, iar dacă este femeie, doar femeile o pot scalda. O altă regulă este aceea că familia defunctului nu poate participa la scăldarea lui, el trebuie spălat de 3 persoane străine. Când e spălat, este obiceiul să se toarne apă cu o oală de pământ care, mai târziu, va fi spartă, iar prosoapele cu care e șters vor fi puse în sicriu înainte de a-l pune acolo pe cel răposat. După spălare, defunctul este îmbrăcat tot de aceste 3 persoane și apoi este pus în coșciug (în zona din care provin, la coșciug i se mai spune și „tron”). Cel decedat este apoi „împiedicat” (adică legat) cu lână la picioare și îi sunt puse anumite obiecte în coșciug și prin haine: un piepten, o oglindă, tămâie, agheasmă (aceasta este pusă într-un recipient mic). Când eram mică, bunica mea îmi mai spunea că femeile mai bătrâne strângeau tot părul care le cădea când se pieptăneau și îl puneau într-o față de pernă, care urma să le fie pusă sub cap când aveau să moară, deoarece și acela avea să fie cerut la trecerea în lumea de apoi, însă nu știu dacă acest lucru se mai practică. Pe piept, i se pune o lumânare încolăcită, numită „orari”. Aceasta este pusă pe o bucată de carton și va fi aprinsă la anumite momente (precizate ulterior). Apoi, la degetul mic, i se pune o monedă găurită, prin care se trece ață roșie. Se spune că defunctul va trebui să plătească, la vămile văzduhului, 44 de monede și, dacă nu vor fi de-ajuns, va trebui să o ia și pe cea de la deget și să plătească.

Tronul trebuie așezat pe scaune sau pe o masă,

în mijlocul casei, iar defunctul trebuie poziționat cu capul spre fereastră – spre răsărit – și cu picioarele înspre ușă. Apoi, toate oglinzile din casă trebuie întoarse, ca nu cumva spiritul celui decedat să rămână prins în ele. Cât timp defunctul va fi în casă, în acea casă nu se va mătura deloc. Unii oameni, pentru a evita murdărirea covoarelor, pun peste ele o bucată de nailon sau scot covoarele din camera în care este pus

defunctul. Când omul moare, trebuie ca toți membrii familiei decedatului sau prietenii apropiați, să arunce o găleată de apă – nu există un loc standard în care apa trebuie să fie aruncată, mulți o aruncă în grădină.

Pe fruntea defunctului, se pune un „urari” –

o bucată de pânză cu 9 ciucuri, cusută cu fir roșu și negru, legată sub formă de fundiță. În tron, înainte de a fi pus mortul, se va pune o pânză căreia i se vor face 2 aripi, și un ciucure va fi pus în mijloc. Ciucurele trebuie să aibă culorile roșu și negru. El va fi cusut de pânză. Aceasta va acoperi fața mortului. După aceea,

se va realiza un șnur, tot cu fir roșu și negru, care va fi pus pe defunct, în amândouă părțile, și va trebui să iasă sub formă de cruce. Acest șnur va fi întins și pe picioare. Apoi, pe răposat, se pun, în formă de cruce, doi rugi de trandafiri din grădină.

Defunctului i se fac cele 9 gulere – acestea sunt bucăți de pânză lunguiețe și înguste de 2-3 degete, la care, la un capăt, se leagă o monedă și, la celălalt capăt, se pune o lumânare. Acestea sunt și ele legate, la rândul lor, cu ața roșie. Pe urmă, se pregătesc 44 de prosoape care, la fel, vor avea o monedă și o lumânare. Două prosoape mai mari se pregătesc pentru preot.

Locul în care va fi îngropat decedatul va fi tămâiat de 3 ori pe zi. Mortul va fi ținut în casă 3 zile, timp în care se va face priveghiul – vecinii și rudele vor putea să vină în aceste zile să aprindă o lumânare (într-o oală cu nisip – de obicei această oală este amplasată la intrarea în casă) și să-și ia rămas bun de la defunct. De asemenea, se anunță la biserică

decesul persoanei respective, pentru a începe să se tragă clopotul. De la biserică, se aduce un sfeșnic, care va fi pus în apropiere de capul defunctului, unde va trebui ca, în cele 3 zile, să ardă o lumânare. În ziua înmormântării, vor fi aduși și prapuri. Tot de la biserică, va mai fi adus și un pat pe care defunctul va fi purtat până la mașină sau căruță, apoi de la căruță până la biserică. În camera în care e decedatul, nu va trebui să intre nici un animal, pisică sau câine, deoarece „e de rău”.

În a doua zi, se fac cumpărăturile pentru pomană și pregătirile la biserică – vine groparul, face o prăjină din salcie și măsoară cât e cosciugul de mare. Această prăjină, după ce e făcută groapa și îngropat defunctul, e ruptă de gropar și pusă acolo înăuntru. A treia zi, de dimineață, până vine preotul, se adună 9 bărbați sau 9 femei (depinde de sexul celui decedat) pentru a mânca de pe capac: capacul sicriului este scos afară și este pus pe niște scaune; pe el, sunt puse 9 castroane cu mâncare de care se dă și la pomană. Apoi, vine preotul, care va face o slujbă, împreună cu membrii apropiați ai familiei defunctului, în camera în care acesta este întins. Acum se aprinde orariul.

După aceea, defunctul este scos din casă, de 4 oameni, până la mijlocul de transport cu care e dus pe ultimul drum. Oamenii din convoiul funerar merg într-o ordine bine stabilită: primii, merg cei cu prapuri, apoi vine crucea, sfeșnicul, „colivile”, coșurile cu ce mai e de dat de pomană după îngropăciune. Apoi, vine preotul, defunctul și ceilalți oameni din convoiul funerar. Înainte de a se porni spre groapă, oala cu care a fost scăldat defunctul este spartă la poartă, după care convoiul pornește. La casa defunctului, va rămâne o femeie de încredere care trebuie să facă curățenie în camera în care a fost mortul, după care pune un castron cu apă în pragul casei și o floare în pat (floarea să fie în ghiveci, ea va fi îngrijită și va fi dată la 6 săptămâni de pomană). Cei ai casei, când vin după înmormântare, dau cu apă peste umăr, intră în cameră, se uită în toate părțile și ies.

Ca număr de pachete, se fac, de obicei, 44 plus cele 9 care se numesc căpețel. „Stâlpul” – crucea din lemn pe care sunt scrise numele decedatului, ziua, luna și anul nașterii și al decesului – trebuie să aibă și el un prosop cu o lumânare și o monedă, la fel și cei cu prapuri și femeile care poartă coliva și sfeșnicul. Coroanele trebuie să fie purtate de copii, dar, în lipsa lor, și adulții le pot duce. Pe drum, se vor realiza 3 opriri la care, când va fi ca să se pornească cu defunctul, vor fi aruncate monede.

Ajunși în apropierea bisericii, convoiul funerar se oprește, iar defunctul e purtat de 4 oameni

bate în continuu. Apoi, se aprinde lumânarea de pe pieptul decedatului, preotul începe oficierea slujbei înmormântării și, în acest timp, cei apropiați decedatului împart cele 44 de prosoape și batiste. Spre finalul slujbei, se dă sărutarea de pe urmă, pe frunte, defunctului și se pun bani în coșciug, după care mortul este dus la groapă. De această dată, sicriul este primul care părăsește biserica, fiind urmat de cei care duc coroanele, de cei cu colivele. Prapurii rămân în biserică, la fel și sfeșnicul. În groapă, se aruncă ațele și monedele de la prosoape și batiste, iar lumânările ce au fost legate cu ață sunt fie aprinse la groapă fie sunt aruncate în ea, i se strânge răposatului pânză care atârână pe sicriu și este pusă înăuntru, iar apoi sicriul este închis. La închiderea și coborârea sicriului, nu trebuie să participe rude apropiate ale celui decedat.

Se rupe bâta cu care s-a luat măsurătoarea pentru groapă și este aruncată înăuntru înainte să fie pus sicriul. Sicriul este coborât în groapă și este pus pământ peste el. După ce sicriul este îngropat, peste groapa, le este dată groparilor o pânză, o găina și un ciomag - un baston din lemn sau din metal folosit de persoanele în vârstă - împodobit cu flori, de obicei acesta se dă unei persoane bătrâne pentru a îl folosi și 2 găleți cu apă. Apoi, are loc o pomană la biserică - la poartă, se împarte colivă cu pachetele făcute pentru pomană - și cei care au participat la înmormântare sunt invitați la masă.

După înmormântare, se pun la geamul către răsărit din locuința răposatului 2 pahare, unul cu apă și unul cu vin. Dacă se golește mai mult din pahar, se crede că vine sufletul și bea din el.

Se face pomana la 3 zile după înmormântare, la 9 zile, la 6 săptămâni (sau 40 de zile). Turtele (turta este pomana ce se dă pentru cel decedat, constă în pâine și alte alimente, numele provenind de la faptul că înainte în loc de pâine se dădea turta - un produs din mălai care era mâncat în zona Olteniei ca pâine, uneori era și dulce) se dau până la 6 săptămâni, se tămâiază prin casă, se stropește cu apă sfințită și se dă de pomană până la 40 de zile, în fiecare dimineață. Doliul (este o bucată de material negru care se pune la mâna stângă sau pe piept, celor care participă la înmormântare) se poartă până la 6 săptămâni, când „se dă pe apă”, într-o coajă uscată de dovleac, împreună cu pâine și o lumânare. Și tot până la 40 de zile, se duce câte o găleată de apă la cei bătrâni și jar la biserică, la mormânt, la capul mortului, ca să se tămâieze, și se aprind lumânări. De fiecare dată când femeia, care a primit la înmormântare găleata, duce apă la cineva, ea face un însemn pe un băț de alun. Acesta este pus la mormânt la pomenirea de 6 săptămâni. Tot atunci, se face „pomană cu părestas”, se dă un rând de haine și masă cu scaune, iar pe masă tot ce trebuie pentru a manca și a găti. Deci, se dă masă cu scaun și cu tot farfuri, lingură, cuțit, cană, mătură, oală. Se mai face pomană la 6 luni, la 1 an și apoi din an în an până la 7 ani.

Am ales această temă deoarece subiectul mi s-a părut foarte interesant, prin interviurile realizate am înțeles semnificația anumitor etape ale ritualului înmormântării din zona din care provin. Mi-a plăcut să explorez această parte a tradițiilor din Oltenia și să înțeleg mai multe despre acestea.

ÎNTÂMPLĂRI DIN TRECUR:

RĂZBOIUL

CRISTIAN BANCIU

ISTORIE

c.banciu@ymail.com

Te-ai întrebat vreodată cum ar fi arătat viața ta dacă ai fi put eviți unele evenimente la care în mod necesar trebuia să iei parte? E destul de straniu cum ajungi în fața momentului respectiv, iar aproape instantaneu te întrebi „de ce tocmai eu?”. Două, și cele mai mari, dintre evenimentele de acest fel au avut loc secolul trecut, iar întrebarea pe care v-am adresat-o vouă a trecut, la acea vreme, prin mintea aproape fiecărui băiat și fiecărui bărbat din Europa și nu numai. Mă refer aici la război, la absurditatea lui și la neputința de a-l evita. Din toată amploarea Primului Război Mondial, doresc să prezint în continuare unul dintre cazurile când un bărbat trebuie să pună mâna pe armă și să-și apere țara.

Mă voi referi la stră-străbunicul meu, Ioan Cânduleț, care a luat parte la grozăviile războiului. Chiar dacă, în timp, nu s-a păstrat exact modul în care s-au desfășurat lucrurile în ceea ce-l privește, amintirea persoanei lui încă dăinuie și astăzi. Viața sa, relatată prin memoria ficei lui, Frosina Banciu, dar și a nepoatei sale, Valerica Mandric, a fost cea a unui om simplu. Născut într-o familie cu trei copii, Ioan Cânduleț și-a petrecut copilăria în satul transilvănean Cârțișoara, așezat la poalele Munților Făgăraș. „Moșu”, numele de alint care i-a rămas de-a lungul timpului, a avut șansa să aibă parte de o educație mai complexă, după cum se relatează: „El avea totuși doi ani de liceu, iar o rudă de-a lui care era notar aicea, în schimbul unei case – s-o angajat că să îi rămână lui casa –, în schimbul ăsteia, îl ține pe moșu’ la liceu și l-o ținut doi ani, dar, după, au intervenit unele probleme și nu l-o mai putut ține. El totuși era citit, avea ceva studii și tot din cauza asta o fost pus casier la primărie, după ce o venit din război”. (Valerica Mandric, 66 ani, Cârțișoara).

Educația primită i-a fost de folos deoarece a ocupat postul de casier al satului. Avea o pasiune pentru citit, era un om deschis și calculat, locuitorii satului respectându-l pentru corectitudinea sa. Fiica sa, chiar dacă nu a avut prilejul să-l cunoască prea bine – Ioan Cânduleț murind când aceasta avea doar doi ani –, poate să-l descrie prin memoria colectivă a conlocuitorilor de atunci: „O fost foarte deștept, toți de la primărie l-o lăudat, toți. Era inginerul Giurca, era Gabor, o fost foarte, foarte deștept. Zicea Milea lui Bălcescu că aparțineam de județul Făgăraș, „că numa unu de va mai fi de aici ca tată-to”. Era foarte corect la primărie” (Frosina Banciu, 84 ani, Cârțișoara).

Plăcerile sale erau simple, ca și persoana sa. Era dornic să afle informații noi, iar, de cele mai multe ori, acest lucru se întâmpla la adunările sătești ce aveau loc seara, în casa unui vecin de-al său: „la el se strâneau seara toți oamenii în vârstă, numai bărbați, și, acolo, moșu’ îl lua pe tata cu el și vorbeau de toate, dar nu bârfeau ca în ziua de azi, ci discutau de istorie, de trecut, că tata acolo o auzit prima data de inchiziție, de Alexandru Macedon, de Napoleon, de Badea Cârțan, și acesta avea și depozit cu cărțile aduse de Badea Cârțan și îl pune pe moșu’ să citească” (Valerica Mandric). Pasiunea sa pentru istorie i-a transmis-o și fiului său, Traian Cânduleț.

Nefericirea s-a produs, însă, odată cu plecarea sa în armată. La început, nimeni nu se aștepta la declanșarea războiului, ideea aceasta fiind încă departe de situația politică de la vremea respectivă. El pleca cu gândul că, după încheierea stagiului militar de trei ani, avea să se întoarcă acasă. Familia sa credea la fel, dar situația s-a schimbat în anul 1914, după cum relatează Valerica Mandric: „o făcut nouă ani de război, o plecat în în

armată în 1911, o făcut trei ani de armată, în 1914 s-a declanșat războiul, o fost luat prizonier și o ajuns acasă în 1920, deci el nouă ani o fost plecat”. Intrarea în război îl va conduce spre o perioadă grea a vieții sale. Scăpând cu viață de pe front, el a fost luat prizonier de către ruși și dus, împreună cu alți soldați, în lagărul de la Irkutsk din Siberia. Timpul petrecut acolo l-a schimbat, greutatea situației, dorul de casă și asprimea condițiilor l-au marcat pentru tot restul vieții. Urmele războiului l-au urmărit și după ce a fost eliberat, în 1920. Comportamentul moșului a fost cel mai bine surprins de către fiul său, Traian Cânduleț, în jurnalul de familie, acesta primind, din partea tatălui său, o educație severă.

„Viața asta care o dus-o, de armată, de cazarmă, i-o și insuflat unele metode de educație în privința copiilor, mai severe. Că tata zicea că era foarte sever, foarte rar îl vedea zâmbind și le impunea niște reguli stricte” (Valerica Mandric). Majoritatea acestor reguli erau de bună-cuviință, dar esențiale în formarea personalității unor copii din satul tradițional: „de exemplu, dacă erau în uliță și nu salutau pe cineva, primeau bătaie sau când venea cineva acasă, în vizită, copiii nu aveau voie să stea în gura celor bătrâni să asculte sau n-aveau voie să ia ce găseau pe stradă, trebuiau să caute și să returneze ce găseau, nu aveau voie să păstreze bunuri care nu erau ale lor. Trebuiau să respecte multe reguli. Chiar în anul când o murit – îmi povestea tata – îi cumpărase, de Crăciun – că el o murit în 28 sau 29 decembrie–, o pereche de ghete, primele pe care le-o avut tata, că până atunci o avut numai opinci, și i-o atras atenția să aibă grijă de ele, să nu le zgârie, să le păstreze. Dar el, ziua, s-o dus cu copiii pe gheață și le-o julit un pic în vârf și sara, pe la nouă, moșu’ o murit și zice: „primul meu gând, când am aflat că o murit, am zis: „vai, ce bine că nu vede ghetele și nu mă ceartă”, copil fiind, avea zece ani” (Valerica Mandric). La întoarcere, ca răsplată pentru serviciul său militar și în semn de recunoștință pentru participarea sa și curajul său în Război, Ioan Cânduleț va fi decorat cu două diplome – Ferdinand I, înmănată în numele Ministrului de Război și al Șefului Serviciului Personalului și Carol al II-lea, acordată din partea Ministrului Afacerilor Străine și al Cancelariei Ordinilor. Mai mult, la întoarcerea din prizonierat, în urma călătoriei sale, a adus mai multe vederi din locurile prin care a trecut: „când s-o terminat prizonieratul, i-o dus pe toți, îmi spunea tata, cu un vapor, ca într-un circuit, pe la Canalul de Suez, Marea Neagră, pe țărmul Mării Mediterane din zona Egiptului și pe urmă i-o adus, că de acolo o cumpărat și multe vederi” (Valerica Mandric).

Din nefericire, stră-străbunicul nu a dus o viață foarte

lungă: „El o fost în pădure, o zis mama, și o vint și-o beut apă rece din Seaca și o făcut infarct, asta se întâmpla când o murit. O mers la tăiat de leme și s-o încălzit și cum îi era sete o beut din râu, iarna. Trăgea lemne cu târâșul, cu vitele, nu cu carul. L-o găst mama mort în casa, ea o fost în șezătoare și când o vint de acolo o găsit ulcica cu lapte pe colțu’ sobei, el obișnuia să bea o cană cu lapte sara. Mama o găst cana tot acolo, nu l-o beut și l-o găsit mort în pat lângă noi, lângă mine și lângă Traian. Asta să-ntâmpla pe la nouă, seara” (Frosina Banciu).

De la Ioan Cânduleț, au rămas și câteva scrisori din timpul în care era în stagiul militar. Corespondența a fost între el și părinții săi și s-a păstrat datorită grijii pe care fiul său a purtat-o pentru ele. „Scrisorile erau între străbunicul meu și fiul său, ca să vezi ce se scria între un tată și fiu plecat în armată, nu erau chestii legate de: „Ai ce mânca? Cu ce să te îmbraci?”. Erau lucruri legate de patriotism” (Valerica Mandric).

Sergentul, Cânduleț I. Ioan
luat prizonier de armata rusă, petrece ani grei în orașul Irkutsk, pe malul
Lacului Baical. Revine în țară în cadrul „Legiunii Siberia”.
Va fi decorat mai întâi de regele Ferdinand I cu Crucea Comemorativă
Siberia, și apoi de regele Carol II, cu Medalia Ferdinand I, ca făcând
parte din corpul voluntarilor Ardeleni și Bucovineni.

„Streza Cartisoara 28 iulie (1914)

Dorite fiule Ioane!

Vei ști că am primit în 26 l.c. o epistolă și astăzi alta am înțeles cele scrise; regretăm că s-a iscat astfel de tulburări tocmai în periodul tău de miliție; însă cu toate acestea ne aducem aminte de strămoșii noștri „romani” cari la plecarea în război înseși mamele îi bărbătau pe fii lor și îndemnau să plece cu voința de fier, unele neveste mergeau înrând cu soți lor ba chiar și drăguțele mergeau de luptau cu amorezi lor în rând deosebirea este că ei strămoșii noștri luptau pentru fericirea și întărirea imperiului roman liber și cu drepturi egale; pe când noi luptăm pentru întărirea clasei capitaliste și întărirea regimului Austro-Ungar fără ca în schimb să câpătăm drepturi egale cu cetățenii Maghiari. Deci ori și cum, curaj, voință, energie și prin luptă la vitejie. Noi suntem sănătoși toți ceia ce și ție îți poftim pentru totdeauna, și te rugăm ca ori și de unde te vi afla să ne scri cum petreci și cum te afli. Ai tăi de bine voitori părinți care te dorim mult Ion și Anna F. Cânduleț”

„Streza Cârțișoara, 10 august 1914

Mult dorite fiule Ioan!

Noi am primit poștala ta din 7 August, o am cetit și înțeles neam bucurat și ne bucurăm că ești sănătos și că nu te stăpânesc gânduri negre după împrejurările din prezent. Vei ști că Măriuța au primit epistola de la tine și ți a și trimis alta însă să vede că nu au scris adresa exact din care cauză nice nu o ai primit, când ai voe să ne mai scri ceva secret scriene tot la Măriuța sau la nenta Dinu, alt fel prin întrebare după scrisoare ca să dovedești secretul noi de alt fel suntem sănătoși ceia ce și ție pentru totdeauna ți poftim, cele [...] noi ți le am trimis ai tăi bine voitori părinți Ioan și Anna Cânduleț.

Dragă Ioane!

Mă interesez ați scrie și eu puținele rânduri prin care doresc ane întâlni cât mai curând sănătoși. Te rog spune la toți voe bun dela mine Emilio Folea”

Streza Cârțișoara 10 August 1914
Mult dorite fiule Ioan!

Noi am primit poștala ta din 7 August o am cetit și înțeles neam bucurat și ne bucurăm că ești sănătos și că nu te stăpânesc gânduri negre după împrejurările din prezent. Vei ști că Măriuța au primit epistola de la tine și ți a și trimis alta însă să vede că nu au scris adresa exact din care cauză nice nu o ai primit, când ai voe să ne mai scri ceva secret scriene tot la Măriuța sau la nenta Dinu, alt fel prin întrebare după scrisoare ca să dovedești secretul noi de alt fel suntem sănătoși ceia ce și ție pentru totdeauna ți poftim, cele [...] noi ți le am trimis ai tăi bine voitori părinți Ioan și Anna Cânduleț.

Dragă Ioane! Cânduleț

Mă interesez ați scrie și eu puținele rânduri prin care doresc ane întâlni cât mai curând sănătoși. Te rog spune la toți voe bun dela mine Emilio Folea”

Listă de informatori:

Frosina Banciu – Cârțișoara, jud. Sibiu, pensionară, 84 ani

Valerica Mandric – Cârțișoara, jud. Sibiu, pensionară, 66 ani

ORA DE GĂTIT TĂIȚEII

ȘTEFAN LUCIA

CONSERVARE RESTAURARE

lstefanlucia@yahoo.com

Presupun că nu există lume care să nu fi auzit de tăiței, nu? Dar de unde provin? Sau ce culturi mai folosesc acești tăiței? Sau, dacă există legende, cunoașteți vreuna? Este irrelevant dacă le cunoașteți sau nu, pentru că, aici, în acest articol, tăițeii vor fi în mijlocul atenției.

Se spune că, atât italienii, cât și chinezii au inventat tăițeii, în fiecare cultură existând povești care le susțin punctul de vedere. Însă, indiferent de faptele sau miturile din spatele apariției lor, un lucru este cert: tăițeii au devenit un fel de mâncare populară în întreaga lume. Călătoriile și comerțul au contribuit la diversificarea rețetelor și denumirilor tăițeilor și este interesant cum cuvântul „tăiței” provine din „nodus” (nod), care a fost transformat în germanicul „nudeln”(tăiței). Dacă principalele ingrediente din care se fac sunt destul de diferite, rezultă faptul că tăițeii pot fi serviți simpli, prăjiți sau reci, de la o zonă la alta a lumii. Se presupune că tăițeii eliberează energie treptat, de-a lungul unei perioade prelungite, în loc să ofere doar o creștere bruscă a nivelului de energie. Acesta este motivul pentru care sportivii care participă la maratoane consumă tăiței în seara de dinaintea cursei. Iar, conform legendelor, în secolul al XIII-lea, germanii făceau tăiței în forme simbolice, de săbii, păsări sau stele și îi serveau pe post de pâine.

Asta în alte țări, dar v-ați întrebat cum de și noi, românii, facem tăiței de casă? Se presupune că, în urmă cu mai bine de 20 de ani, în nord-vestul României, se naștea, în casa părintească a familiei Hutton, o mică afacere: producerea tăițeilor de casă. La început, toți membrii familiei Hutton, două generații, produceau manual, în fiecare zi, circa 20-25 kg de tăiței în trei forme diferite, specifice zonei: romburi, frunzulițe etc. Dar, probabil, există legende mult mai vechi, legende venite de la stră-străbunicile noastre

care au transmis rețeta, din generație în generație, rețetă pe care o voi prezenta mai jos.

Ingrediente:

- 2 ouă (1 ou mare la fiecare 100 de grame de făină)
- 200 grame de făină
- un praf de sare

Mod de preparare:

Ouăle, făina și sarea se frământă bine, până obținem un aluat neted, omogen și elastic. La final, trebuie să obțineți un aluat ferm, mai dens decât cel pentru pâine. Lăsați apoi aluatul să se odihnească o jumătate de oră, înfășurat în folie. Aluatul se împarte, apoi, în două, iar jumătate se pune pe blat sau pe masa bine presărată cu făină. Se întinde o foaie cât mai subțire, cu ajutorul sucitorului, în așa fel încât să obțineți o formă dreptunghiulară. Cu cealaltă jumătate de aluat, se procedează similar. Foile se întind cât se poate de apăsate, cu sucitorul, până când le facem cât putem de subțiri. Foile se rulează, se fac sul, după care se taie cât mai subțire posibil, cu un cuțit bine ascuțit, pe lângă degetele cu care presăm sulul de aluat în timp ce tăiem. Fâșiile se răsfră pe o suprafață plană și se lasă

la uscat. Tăiței de casă proaspeți se pot fierbe direct în supa clocotită. Timpul de gătire pentru tăiței de casă proaspeți, care nu s-au uscat, este foarte scurt. Când s-au ridicat la suprafața supei, după aproximativ 3 minute, sunt gătiți.

Este o rețetă care merită, în primul rând, încercată de oricine în propria lui bucătărie și, în al doilea rând, transmisă din generație în generație.

Și, dacă tot suntem la acest capitol al transmiterii din generație în generație al patrimoniului imaterial, aș dori să mulțumesc în special părinților mei, care m-au învățat și s-au asigurat că legendele celor mai fascinante povești și rețetele celor mai delicioase preparate merg mai departe la copii și nepoți. Vă mulțumesc și vă iubesc! Iar voi, viitori bucătari în prepararea tăițeilor de casă, să aveți poftă!

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

UN SIMBOL AL CULTURII

ANDREEA ZALDOIU

ISTORIE

zaldoiu.andreea@yahoo.com

Când vorbesc despre Constantin Brâncuși, mă cuprinde o emoție profundă. Personalitate marcantă a culturii mondiale, acest român, prin talentul și măiestria sa, a transformat materia în artă, într-un mod unic.

Constantin Brâncuși a fost un om simplu care, prin modestie, muncă și perseverență, a devenit unul dintre cei mai buni sculptori din lume și al doilea cel mai vândut artist după Picasso. S-a născut într-un sat din comuna Peștișani, cu numele de Hobița, jud. Gorj, la 25 km de municipiul Târgu Jiu, într-o familie numeroasă. Din copilărie i-a plăcut să sculpteze, dar, dincolo de latura sa artistică, de firea sa rebelă, se ascundea o fire perfecționistă.

Din cauza sărăciei, părăsește satul natal, luându-și viața în propriile mâini și muncind de mic ca să se poată întreține. Sprijinit fiind de oamenii care i-au remarcat talentul, urmează școli de specialitate. Mai întâi, Școala de Arte și Meserii din

Craiova, apoi, la București, „Școala de Belle-Arte”. În perioada studenției, Brâncuși execută, printre altele, lucrări ca Bustul lui Vitellius sau Ecorșeu. În 1903, primește comanda pentru bustul generalului Carol Davila – întemeietorul învățământului medico-militar și medical superior din țara noastră. După toată munca depusă, sculptorul trebuia să primească tranșa a doua din bani – prima jumătate fiind plătită înainte ca să înceapă lucrul – pentru bustul generalului, însă cei care au comandat sculptura nu au fost mulțumiți de serviciile lui Brâncuși, solicitându-i sculptorului să ajusteze câteva detalii. Constantin Brâncuși refuză acest lucru, văzând inabilitatea consiliului de a înțelege sculptura, și hotărăște să ia calea străinătății. Astfel, la vârsta de 27 de ani, este nevoit să parcurgă drumul spre Paris, pe jos – pleacă de la Hobița, unde își ia rămas bun de la mama lui, și se oprește la Viena și Munchen pentru a presta diferite servicii datorită lipsurilor materiale. După un an de zile, în data de 16

ie 1904, ajunge la Paris. Aici, se angajează pe post de spălător de vase pentru a face rost de bani și reușește, prin concurs de admitere, să intre la prestigioasa École Nationale Supérieure des Beaux-Arts. Brâncuși este nevoit să abandoneze școala după 2 ani, datorită vârstei prea înaintate – școala prevedea ca limită de vârstă 30 de ani.

Constantin Brâncuși lucrează la atelierul lui Auguste Rodin, acesta îi remarcă talentul și îi propune să lucreze cu el. Însă Brâncuși, fiind o fire independentă, preferă să lucreze de unul singur afirmând că „la umbra copacilor falnici nu crește nimic”.

Stând și analizând activitatea lui Brâncuși, pot să spun că am avut onoarea de a scrie despre un om care a preferat să muncească și să-și câștige existența, în mod cinstit, fiind un perfecționist care a iubit arta și frumosul, dar mai ales și-a iubit țara și a hotărât să lase ceva României.

Astfel, la 27 octombrie 1938, a luat naștere Ansamblul sculptural Constantin Brâncuși de la Târgu Jiu, cunoscut sub numele de Ansamblul monumental „Calea Eroilor”, ridicat spre cinstirea eroilor căzuți la datorie, pentru iubirea de țară, în Primul Război Mondial. Este reprezentat, pe lângă Aleea scaunelor, de trei dintre cele mai importante opere ale lui Brâncuși: Coloana fără sfârșit (sau Coloana infinitului), Masa

tăcerii, împreună cu cele 12 scaune, și Poarta sărutului. În sculpturile sale, Constantin Brâncuși s-a raportat la divinitate, coloana făcând o legătură dintre cer și pământ, dar și o referire la ostașii români care s-au jertfit pentru patrie – modulele coloanei, în număr de 16, reprezintă anul intrării României în Primul Război Mondial. Scaunele împreună cu masa semnifică, din punct de vedere religios, Cina cea de Taină în care Iisus lua masa cu cei 12 apostoli, iar la scară socială, familia soldatului care lua masa înainte de bătălie. Poarta este și ea un simbol al trecerii transcendente din lumea muritoare, pământească, în lumea de dincolo. Astfel, sunt reprezentări raportate la relația om-divinitate și, antologic vorbind, la trecerea de la viață la moarte.

Brâncuși este printre puținii oameni care m-au impresionat, datorită dăruirii sale, spunând că el respiră când creează. A fost un om înzestrat de la Dumnezeu cu mult har, pe care a știut să-l valorifice. Un om cu mulți talanți, care a știut să-i înmulțească, un om care nu a uitat de unde a plecat și un adevărat român, care și-a prețuit țara, vatra strămoșească. Un artist adevărat, dar mai întâi de toate, un OM ADEVĂRAT, care a trecut peste multe obstacole ca să ajungă la ceea ce este acum, un simbol al culturii și al artei românești.

O LUME DISPĂRUTĂ

LORENA TRUFIN

ISTORIE

lorena_trufin@yahoo.com

Istoria Minei Paroșeni este strâns legată de istoria orașului Vulcan și a exploatării cărbunelui din Valea Jiului.

Vulcanul a fost atestat documentar în 1462, sub denumirea de Wolkan, și este cea mai veche localitate din Valea Jiului. Tot aici, pe vremea când Transilvania era sub dominație austriacă, era punctul de vamă. Din punct de vedere geografic, Vulcanul este situat la poalele munților Vâlcan, la 12 km de municipiul Petroșani, și este traversat de râul Jiul de Vest. Pasul Vulcan era calea de comunicație între Țara Românească și Ardeal. Oamenii acestor două regiuni au fost mereu foarte apropiați: încheiau căsătorii, se vizitau, făceau schimburi comerciale, iar mulți locuitori din Vale au trecut în Gorj și s-au așezat acolo.

La mijlocul secolului al XIX-lea, în Valea Jiului, erau cătune risipite, cu case mici, acoperite cu șindrilă de brad, cu ocoale unde erau poieți pentru vitele mari și cotețe pentru găini, iar agricultura era doar în jurul casei pentru strictul necesar al familiei.

Cărbunele a fost exploatat, mai întâi, la suprafață, iar legendele spun că turcii au fost speriați cu foc de cărbune în Valea Arsului. În 1788, trupele generalului Landau apărau munții Vâlcan de otomanii care vroiau să pătrundă în Transilvania. Ostașii au aprins focurile în tranșee pentru a se încălzi și acestea nu au mai putut fi stinse. Speriați, soldații au strigat: „arde pământul”. Landau a ordonat să se adune grămezi mari de cărbuni cărora să li se dea foc. Otomanii, văzând cum „ard munții” s-au retras spre Dunăre.

Primele exploatări ale cărbunelui în Valea Jiului au fost făcute în jurul anului 1840, de către frații Maderspach, care erau proprietari de mină la Roșia Montană, iar în Vulcan, exploatarea intensivă a cărbunelui a început în 1857. Societatea Arpad-Terezia s-a înființat în localitatea Vulcan în 1859 și această societate conducea mai multe exploatări din Vale.

Deși, la început, Vulcanul a fost centrul exploatărilor de cărbune, după 1870, când s-a terminat construirea liniei ferate de la Petroșani, acest oraș a devenit centrul industrial al Văii Jiului. În 1892, se încheie construcția căii ferate Petroșani-Lupeni, cu construirea garilor la Livezeni, Iscroni și Vulcan. Linia de cale ferată era rudimentară, un drum de 19 km fiind parcurs într-o oră și jumătate. Până la deschiderea acestei linii, cărbunii se transportau, la Petroșani, cu căruțele. După deschiderea căii ferate, ia avânt exploatarea cărbunelui la Lupeni, apoi, la Vulcan, începe exploatarea intensivă.

După Primul Război Mondial, Valea Jiului se confruntă cu o lipsă a forței de muncă folosindu-se pentru munca în subteran femeile și copiii minori. Lipsa forței de muncă, iar apoi criza economică din 1929, care a pătruns până în Valea Jiului, au dus la închiderea mai multor sectoare de mină, care vor fi redeschise abia în 1949. Închiderea unor sectoare de mină la Vulcan a dus la scufundarea orașelului într-o sărăcie cumplită.

La acea vreme, în Vulcan, se puteau auzi împușcături în plină stradă, aveau loc furturi și se făcea contrabandă cu alcool. Siguranța cetățenilor era asigurată de jandarmi și de membrii gărzilor de voinici. În perioada interbelică, în Vulcan se organizau seri de teatru, baluri, cercuri de cultură – întruniri culturale ale intelectualității vulcănene și ale Asociațiunii ASTRA.

Viața în Valea Jiului își urmează anevoios cursul după cel de-al Doilea Război Mondial – încetul cu încetul, se redeschid sectoarele de mină închise și se deschid altele noi.

Exploatarea Minieră Paroșeni a fost o exploatare relativ tânără (nouă) activitatea acesteia începând în perioada anilor 60, sub sloganul „Țării cât mai mult cărbune”. Mina Paroșeni se situează în zona de trecere dintre câmpul minier Lupeni și câmpul minier Vulcan.

Deschiderea oficială a Minei Paroșeni a avut loc

în octombrie 1966, odată cu vizita oficială, în Valea Jiului, a președintelui Nicolae Ceaușescu. Până la închiderea minei, în 2017, aceasta a fost una dintre cele mai productive din țara noastră. Munca în mină este o muncă de echipă și se desfășoară cu respect, colaborare și responsabilitate. „Accidente au fost în 1984, când cred că au murit 22 parcă de mineri, iar în rest, ca în orice mină, accidente mai minore, cu mai puține persoane implicate.” (M. Soceanu, Vulcan, 52 ani)

Pentru că Valea Jiului era o zonă monoindustrială, soțiile minerilor erau casnice, astfel că, „în urma grevei minerilor din 1977, Ceaușescu a hotărât să se creeze locuri de muncă și pentru soțiile minerilor, și atunci s-au deschis întreprinderile pentru întreținerea utilajului minier, fabricile de confecții, întreprinderea „Vâscoza” Lupeni, unde se făceau materiale sintetice, fire și fibre sintetice” (Mihai Soceanu, Vulcan, 52 ani).

Datorită influențelor austriece, maghiare sau cehe, „în vocabularul minerilor, „stai” sau „stop”, în minerit, îi spunem „halt” sau, la „maistru”, i se spunea „ober”, aveam niște dispozitive la care le spuneam „floșințug”. Cam asta știu eu. Probabil că un miner bătrân v-ar spune mai multe” (M. Soceanu, Vulcan, 52 ani).

Soarta Minei Paroșeni, deși avea cea mai modernă metodă de exploatare a cărbunelui din România, a fost asemănătoare cu a celorlalte mine. Anul 2017 a fost, pentru minierii din Paroșeni, sfârșitul, ultimul vagonet de cărbune fiind extras în decembrie 2017. Episodul acesta a adus cu sine sărăcie, tristețe, tineri fără nici o perspectivă.

„Nu prea există interes pentru că și Valea Jiului este izolată din punct de vedere geografic, se face accesul numai prin două părți, pe partea dinspre Oltenia, pe Defileul Jiului, care este drum european, dar este un drum îngust, nu este ca o autostradă, iar pe partea dinspre Ardeal, pe culoarul Simeria-Hațeg-Petroșani. Deci, nu văd, din păcate, să fie un viitor, iar investitori nu sunt deocamdată.” (M. Soceanu, Vulcan, 52 ani)

Speranța localnicilor este că, așa cum în SUA se redeschid minele de cărbune, în viitorul apropiat se vor redeschide și minele din Valea Jiului (Mina Petrila 1859-2015, Aninoasa 1870-2006, Uricani 1947-2018), pentru a opri plecarea tinerilor în alte orașe din țară și din lume.

TRADIȚII DE NUNTĂ ÎN COMUNA ALUNU DIN JUDEȚUL VÂLCEA

VĂDUVA RALUCA

ISTORIE

ralucaelnavaduva98@gmail.com

Comuna Alunu din județul Vâlcea păstrează încă foarte multe tradiții. În cele ce urmează, voi prezenta tradițiile de nuntă de acolo, unele dintre ele fiind considerate a fi precreștine. Ritual este unul foarte important și plin de însemnătate. Este momentul care marchează întemeierea unei familii. Ritual nunții se regăsește în toate culturile, deși caracteristicile lui diferă de la o țară la alta.

În zona din care provin, tradițiile încă se mai respectă, dar și elemente noi au pătruns aici.

Cu o lună înainte de nuntă, se împart invitațiile, pentru ca oamenii să aibă timp să confirme sau să refuze invitația.

Joi seara, înainte de nuntă, se alege un băiat care să se ducă în pădure și să taie un brad pe care domnișoarele de onoare îl împodobesc cu flori din hârtie creponată, măr roșu, un colac și lână, care trebuie să fie legată cu ață roșie. Bradul simbolizează tinerețea veșnică, mărul și colacul simbolizează belșugul și bogăția. După împodobirea bradului, se joacă o horă, condusă

de „brădar”, care, în mâna dreaptă, ține bradul, iar cu stânga, mireasa. Apoi, joacă și mirele, domnișoarele de onoare și ceilalți invitați la nuntă. După ce se joacă hora, se face o masă, iar petrecerea durează până ce ultimul invitat pleacă.

În dimineața nunții, are loc tradiția udatului, în care mireasa, domnișoarele de onoare, băiatul care ține bradul și alți prieteni, însoțiți de lăutari, se duc la cea de-a treia fântână spre răsărit, numărată de la casa miresei. „Brădarul”, împreună cu mireasa, trebuie să scoată apă din fântână de 3 ori. Amândoi stropesc mulțimea cu un mănunchi de busuioc înmuiat în apa din găleată. La final, mireasa răstoarnă, cu vârful pantofului, găleata cu apă. Acest obicei simbolizează recolte bogate. Întorși de la udat, în curtea casei miresei, pe o masă rotundă, se pune pâine, zahar și un pahar de vin. Tot acum, se mai pun în brad 2 batiste, 2 mere și mănunchiul de busuioc folosit la udat.

Apoi, urmează o etapă importantă în derularea unei nunți în Oltenia – „îmbrăcatul miresei”. Îmbrăcatul

miresei are loc în apropierea prânzului, imediat după udat. Mireasa este așezată pe un scaun, în mijlocul curții, cu o oglindă în față. Nașa îi pune voalul pe cap, moment acompaniat de lăutari, care îi cântă miresei la-ți mireasă ziua bună. Miresei i se pune voalul după 3 încercări, deoarece primele 2 trebuie refuzate, după obiceiul satului meu. În același timp, la casa mirelui, are loc bărbieritul acestuia, cu toporul, acest gest simbolic marcând trecerea de la statutul de flăcău la cel de bărbat la casa lui. După ce aceste obiceiuri au fost împlinite, se merge la biserică.

În biserică, așezarea este

următoarea: în mijloc, stau mirele și mireasa, nașii de o parte și de alta, iar părinții celor doi miri stau în spatele lor, în primul rând. Se oficiază, mai întâi, slujba logodnei celor doi, când li se pun verighetele ce urmează a fi purtate pe degetul inelar al mâinii stângi toată viața. Urmează, apoi, Taina Cununiei, slujbă în timpul căreia mirilor li se pun cununi pe cap, ca unor împărați, simbolizând reșezarea omului la rangul de coroană a creației. La ieșirea din biserică, se realizează un pod de flori, se joacă o horă și se aruncă boabe de porumb, grâu și orez, care simbolizează belșugul și fertilitatea.

După ce pleacă de la biserică, alaiul se îndreaptă spre un local, acolo unde are loc petrecerea. Invitații sunt întâmpinați de către mire și mireasă, de către nașii și părinții celor doi, cu o ploscă de țuică. După ce toți invitații au sosit și s-au așezat la masă, începe petrecerea. În jurul orei 12, are loc furatul miresei. Câțiva prieteni ai mirilor fură mireasa și îi aduc un pantof mirelui ca dovadă, după care încep negocierile. După ce se ajunge la un acord, mireasa este adusă înapoi de către naș.

La finalul nunții, are loc aruncarea buchetului,

moment în care, în spatele miresei, se strâng toate fetele nemăritate. Se zice că cea care prinde buchetul se va căsători cel mai curând. Apoi, miresei îi este dat jos voalul și, pe capul ei, este pusă o eșarfă, acest lucru simbolizând trecerea de la statutul de fată la femeie măritată. Fata care a prins buchetul este așezată pe scaun, și i se pune voalul miresei. Spre finalul petrecerii, se strigă darul.

În următoarea zi după nuntă, are loc obiceiul „bătutului bradului la colțul casei” – se strâng băieți și fete, rude ale mirilor, și se „bate” bradul, de către băiatul care l-a purtat, în colțul casei, sus, aproape de acoperiș, la casa mirilor. Mireasa cu nașul și cu cei prezenți trebuie să ude brădarul. Astfel, se sfârșește nunta.

Listă de informatori

Dumitrescu Camelia, Alunu, Județul Vâlcea, 41ani, casnică

Dinică Ștefan, Alunu, Județul Vâlcea, 28 ani, tehnician mecanic

Dincă Bianca, sat Ilaciu, Alunu, Județul Vâlcea, 24 ani, casnică

SATUL COPILĂRIEI MELE

BĂILĂ MARIANA

CONSERVARE RESTAURARE

marimare31@gmail.com

Un sat de poveste, cum sunt toate satele românești, un sat al amintirilor și al vacanțelor frumoase, un sat al bunilor și străbunilor în care-și dorm somnul de veci bunicii, străbunicii și părinții mei. Vă întrebați cum se numește? Hamba, în limba germană „Hahnenbach”, ce înseamnă „pârâul cocoșului”, iar în limba maghiară „Kakasfalva”, ce înseamnă „satul cocoșului”.

Acest sat a fost atestat documentar din 1337 și făcea parte din pământul crăiesc. Biserica evanghelică fortificată datează din 1500 și este construită peste una mai veche. Biserica ortodoxă „Sfântul Nicolae” a fost atestată de la 1837, iar biserica greco-catolică de la 1992. Prin Hamba, trece pârâul care-i poartă numele. Hamba, situată la 11 km de orașul Sibiu și la 2 km de comuna Șura Mare, este localitatea în care m-am născut. În acest sat, trăiau în armonie sașii și românii, iar țiganii locuiau la marginea satului, „la deal”, despărțiți de români, în niște bordee săpate în pământ. Ei nu erau mulți, 2-3 familii, și se ocupau cu ciurdăritul (ducerea vitelor la pășune). Unii mergeau cu ciurda de vaci, alții cu caprele. De obicei, o duceau mai greu fiindcă aveau mai mulți copii, iar părinții erau plecați toată ziua cu animalele satului. Trăiau din ceea ce le dădeau oamenii ca simbrie. Nimeni nu-i primea în casă, sătenii ieșeau la poartă și le dădeau simbrie pe rând. Era o rânduială. Fiecare familie știa când îi venea rândul să o dea. În ce constă acea simbrie? Dimineața, când pleca ciurda, familia care era de rând puneă într-o straiță mâncare pentru ciurdari: pâine, mămăligă cu brânză, slănină, omletă, ceapă și puțin vin.

Bunicii mei aveau 2 vaci pe care, primăvara, le înjugau la plug pentru a ara, și 5-7 capre. Oile le-au fost luate la colectiv.

Ciurda ieșea între 7 și 8 dimineața. Pășunea era undeva pe deal, în apropierea pădurii. Țin minte că, într-un an, caprele nu au venit acasă și bunicii îngrijorați s-au dus să le caute spre pășunat. Am fost foarte supărați că au venit lupii și ne-au atacat 3 capre. Au fost vreo

3-4 familii care, atunci, au avut pagubă. Bunicii nu au putut recupera decât blana pe care au argăsit-o (mod de prelucrare a blănurilor) și au pus-o în „casa dinente”, pe jos – loc în care mergeam adesea să ne ascundem pentru că era mai întuneric și nu ne găseau.

Gospodăria bunicii era formată din 2 corpuri de clădire, lucrate în stil săsesc. Casa mai mare, unde țineau lucrurile de valoare și sub care era o pivniță mare, și, lipită de ea, o casă mai mică unde locuiau toată ziua. Urma apoi o grădiniță mică, cu câteva straturi, pentru a fi la îndemâna bunicii. Apoi, grajdul de cărămidă care, mai bine de jumătate, era în șură. Deasupra grajdului, întotdeauna urcau otava. Șura era mare. Pe mijloc, era liberă pentru car, iar pe partea cealaltă era amenajată pentru fân.

În spatele grajdului, erau depozitate lemnele, iar din șură, pe o latură, se ieșea la cotețul porcilor. Găinile nu erau închise. Seara, intrau în grajd, iar în șură, în fân, își făceau cuibarul. În spatele șurii, aveau o grădină cu pomi fructiferi, iar lângă ea, o grădină cu straturi și un nuc. Adesea, sub nuc, ne strângeam noi copiii, săpam o gropiță în care puneam cartofi, pe care îi acopeream cu pământ, și făceam un foc mic în jurul căruia ne jucam sau spuneam povești până se coceau cartofi și îi mâncam cu multă poftă. În spatele celor două grădini, urma o a treia, mai mare, care ținea până la cimitir. Fratele meu, când dorea să plece cu băieții, fără noi fetele, ne spunea că merge prin cimitir și că, dacă mergem după ei, se scoală morții la noi. Așa ne înfricoșa să rămânem acasă. Nu înțeleg cum reușea să ne sperie pentru că, de fapt, acolo erau mormintele rudelor noastre și adesea mergeam singură să aprind câte o lumânare.

În grădina mare, bunicii semănau porumb, fasole, cartofi și napi, produse suficiente pentru tot anul. Această grădină era atât de mare încât se întindea în spatele grădinilor a doi vecini. Mai aveam încă 2 parcele de teren, una lângă livada colectivului, iar cealaltă în celălalt capăt de sat.

Curtea era, și aceasta, generoasă. Aici, se aflau coșarul,

în care bunicii păstrau porumbul peste iarnă și care era format din două corpuri, și o fântână, din care scoteau apă. Bunicii nu ne dădeau voie să ne uităm în fântână, spunându-ne o poveste despre un zmeu al apelor care îi ia pe copiii neascultători. De fapt, ei voiau să ne protejeze să nu cădem în ea. Îmi aduc aminte cum bunicul a coborât în fântână să o curețe și două zile n-am mai avut voie să bem apă de acolo. Mergeam și aduceam de la un vecin.

Lângă fântână, era troaca din care beau apă animalele, când veneau de la păscut. Întotdeauna aveam grijă să fie apă în troacă. Uneori, vara, când nu ne vedeau bunicii, intram în troacă și ne bălăceam. Bineînțeles, bunicii, când ne prindeau, ne duceau în casă să ne schimbăm, stăteam un timp cuminți, după care iar ieșeam afară.

„Casa dinente” sau „a bună” era formată din două camere, despărțite de un hol prin care se urca în pod. Camera de la stradă era întotdeauna cu obloanele trase. Aici, bunicii aveau un pat cu cearșafuri de bumbac țesut în război. Cearșaful era cu cipcă (dantelă) lată de două palme, peste el fiind pus un covor, cu model, țesut în 4 ițe. Și acesta avea cipcă lată, dar nu cu colțișori, ci sub formă de flori, în culorile alesăturilor (florilor) din covor.

La capătul dinspre geam al patului, erau 7 perne puse una peste alta. Între cele două ferestre de la stradă, era un fel de noptieră cu o oglindă mare ovală, pe care adesea o vedeam acoperită cu un cearșaf alb, iar când a murit bunicul, era acoperită și cu un batic mare al bunicii, pe care îl purta la sărbători. Îi spunea „năframă de barșon”. Pe peretele opus patului, se afla un „castăn”, un fel de comodă, dar cu sertare, în care bunica păstra costumele populare. Îți trebuia forță ca să poți trage un sertar, pentru că era foarte mare. Încăpeam 2 copii în sertar și mai rămânea loc.

Apoi, avea două lavițe care, la nevoie, se puteau face pat. Țin minte că, la nunta unei verișoare, rudele venite din alte localități au dormit în aceste lavițe, iar după plecarea lor, am rugat-o pe bunica să ne lase să dormim și noi în ele și ne-am simțit foarte bine. Diferența între mama și sora ei mai mare era de 18 ani.

Pe jos, bunica avea preșuri sau tepihi cum spunea ea. Acestea erau țesute în război în 2 ițe. Erau făcute, de obicei, din hainele mici ce nu se mai puteau folosi, care se tăiau fâșii de 2-3 cm și erau țesute în război; nu era greu. Mi-a plăcut prima dată când m-a pus bunica să țes tepihi. Cămășile sau rochițele care nu mai erau bune le tăiam fâșii, le făceam ghem, apoi le puneam pe o suveică, cu ajutorul căreia traversam firele din război. Când aveam vreo 10 ani, mama și mătușa au pus războiul și au țesut fețe de masă

pentru biserică. Erau în „tăblițe” în 4 ițe. Una era galbenă, una albastră și două negre pregătite pentru înmormântarea bunicii. Atunci, am participat, prima dată, la năvădit (pregătirea firelor pentru urzeală) și am urzit împreună cu mama și cu mătușa. Spuneau ele că o fată trebuie să știe să facă orice, iar țesutul este un lucru prețios. Dacă știi să țezi, înseamnă că poți să ai tot ce îți trebuie.

Adesea, seara, bunica stătea și torcea, pregătind firele pentru țesut. Ea m-a învățat să fac gheme, să pun firul pe „țeghea” de la suveică, pe sucală (instrument de pus firul pe țeava de la suveică).

Furca de tors a bunicii era formată dintr-un băț rotund, lung, de înălțimea unui om. În partea de sus era legat cairul, iar în partea de jos, avea un suport rotund cu 4 piciorușe, pe care puteai să pui piciorul când torceai. Furca era ținută în a doua cameră, unde, de obicei, era și războiul. Țesutul la război începea toamna, după strângerea recoltei, și se termina primăvara, în timpul Postului Mare, în funcție de ce avea de țesut, cât de mult lucra sau cât ajutor primea din partea nepoților. După moartea bunicului, n-am mai văzut-o pe bunica să toarcă sau să țeasă. După ce s-a stins și bunica, casa de la țară a fost vândută pentru că legea nu permitea să ai două proprietăți. Cine a cumpărat casa a ars toate lucrurile bunicilor și a modernizat-o încât n-o mai recunoști.

Căsuța mică era formată dintr-o cameră și un fel de hol, unde era și cuptorul de pâine. Bunica făcea pâinea astfel: într-o trocuță de lemn, puneu făină, peste care turna o cană de apă caldă amestecată cu drojdiuță și o lăsa să dospească. Pe aceasta o numea „plămadă”. Apoi, mai adăuga făină și apă caldă, sare și frământa, spunea ea, „atât de mult până pică apa din grindă”. Aluatul obținut îl făcea pâini și-l lăsa la dospit. Noi luam din acest aluat și ne făceam diferite forme rotunde, colăcei sau forme de păsărele, pe care bunica le cocea în cuptor. Când le scotea, le mâncam cu multă plăcere. De obicei, bunicul încingea cuptorul. Când scotea pâinea, o acoperea și zicea „acum să o lășăm să se ducă la Domnul”. Numai când era rece aveam voie să o mâncăm.

În camera mică, mobilierul era compus din: două paturi cu strijac (saltea) de paie, unul în care dormeau bunicii și altul în care dormeam noi, o laviță în care erau hainele de lucru ale bunicilor și pe care ședeam noi la masă, două scăunele și o plită de tuci (sobă de gătit). Paturile erau acoperite cu cearșafuri de cânepă, covoare și câte un țol (pătură groasă de lână). Deasupra patului, aveau două icoane cu ștergare albe cu motive florale roșii stilizate și romburi albastre.

Bunicul toată ziua meșterea câte ceva și mă bucuram când mă lua să-l ajut. Uneori, mergeam cu el să

întorcem fânul sau să-l strângem căpițe și chiar să-l urcăm în car ca să-l aducem acasă. Seara, el ne spunea povești despre Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana, ori „Fata moșului și a babei”, „Punguța cu doi bani” și altele asemenea.

Iarna, în Ajunul Crăciunului, întotdeauna venea Moș Crăciun care, de obicei, era bunicul. Își întorcea cojocul și căciula pe dos și își schimba vocea ca să nu-l recunoaștem, aducându-ne daruri. Într-un an, după plecarea Moșului, la ușă a bătut alt Moș. Era un vecin care a vrut să facă o glumă cu noi. După ce ne-a pus să spunem poezii și colinde, ne-a împărțit la fiecare mere degerate. Bunica nu a vrut să ne lase să le mâncăm, dar noi le-am mâncat și erau foarte dulci.

Satul nu era mare. Oamenii nu se îmbrăcau cu haine „domnești”, ci în port popular. Hainele de lucru la femei erau compuse din: o ie albă, cu cusături simple și negre, poale albe peste care purtau o fustă neagră, groasă, și un șurț negru. Doar când făceau mâncare, șurțul era albastru sau, mai rar, alb. Bărbații purtau „cămeșe” cu cusături la gât și mâneci, izmene (iarna, cioareci), șerpar peste „cămeșe”, șurț negru și „cheptar”, iar iarna aveau și „clichin” (o haină groasă din țesătură de lână) sau cojoc.

Costumul popular de sărbătoare diferea, la fete, în funcție de vârstă. Până la 10 ani, ele purtau ie albă cu cusături albastre, verzi sau negre. Aceasta era deschisă în față și nu aveau cheițe cusute. Poalele erau albe și încrețite, iar cătrînțele erau negre cu broderie mai simplă și cipcă pe margine, cu ciucuri la cătrînța din față. De la 10 ani, fetele începeau să-și facă zestre și cusăturile de pe ie erau cu cheiță și cu modele negre, care variau de la o ie la alta. Purtau poalele tot albe și încrețite, iar în dreptul genunchilor aveau un rând de cipcă. Cătrînțele erau „perforate în broderie”. La femeile măritate, ia era deschisă spre umărul stâng, având modelele tot negre care depindeau de vrednicia lor. Aveau poale albe, plisate și dispărea rândul de cipcă. Cătrînțele erau fără spărturi, brodate, cu mărgelile negre cusute sau fir auriu. Femeile în vârstă purtau ia mai simplă, poale albe încrețite, șurț și cătrînță cu modele din ce în ce mai simple odată

cu înaintarea în vârstă. Cheptarul avea, de obicei, același model cu cătrînțele. El se purta peste ie și iarna putea fi din piele de miel cu broderie, având deasupra buzunarului brodate inițialele proprietarului și anul în care a fost făcut. Mijlocul era încins cu tricolor țesut în război. Fetele aveau părul împletit în două codițe, iar femeile măritate își puneau codițele în jurul capului și năframă pe cap, iar iarna, peste năframă, își puneau „năframa de barșon”, care nu era legată – capetele ei se prindeau sub braț. Năframa avea ciucuri împlețiți, fiind de culoare neagră. Toamna, purtau „hencăl” – un pulover de lână tricotat. Peste el, iarna, îmbrăcau clichin.

Costumul popular bărbătesc de sărbătoare era format din cioareci din lână albă, strânși pe picior, iarna, iar vara erau din cânepă. În picioare, purtau obiele de bumbac, vara, și de postav iarna. Peste, încălțau cizme săsești, bocanci sau opinci. Cămeșa era cusută cu ață neagră, cu model la gât, pe piept și la mâneci, iar partea de jos era încrețită la bărbații tineri și simplă la cei în vârstă. Peste cămeșe, încingeau șerparul care era brodat cu diferite modele sau perforat. Cheptarul era din stofă neagră, iarna fiind din piele de miel, cu deschizătură în partea stângă și cu broderie. Peste cheptar, purtau cojoc de lână sau clichin. Pe cap, aveau pălărie ciobănească, iar iarna căciulă din blană de miel. După ce se însurau, își lăsau mustață.

Costumele erau făcute în casă, în perioada de iarnă, la șezătoare. Fetele se strâneau într-o casă și torceau caierele, depănau, coseau și uneori mai veneau și băieții de însurat care își căutau fete să se însoare.

Vecinii se ajutau între ei organizând câte o clacă la semănat sau la strângerea recoltelor. După modelul săsesc, românii s-au organizat într-o „vecinătate”, care avea rolul de a ajuta la nunți, botezuri, înmormântări, cu tot ceea ce era necesar.

Așadar, satul copilăriei mele era unul feeric, desprins parcă dintr-un basm, unde s-au așternut povești, s-au păstrat datini și obiceiuri. Un sat în care fiecare om era un prieten, în care te puteai baza pe oameni la evenimentele importante.

"BUTEA JUNILOR" ÎN SATUL ACILIU

CORINA VULCU

CONSERVARE RESTAURARE

el_enacorina19@yahoo.com

Butea junilor" este o tradiție din timpul sărbătorilor de iarnă, transmisă din generație în generație, de sute de ani, la Aciliu – o localitate componentă a orașului Săliște din județul Sibiu.

Înainte de sărbătoarea Crăciunului, la mijlocul postului, feciorii din sat se adună și constituie așa-numita „bute a junilor”. Aceasta cuprinde feciori, de la vârsta de 16-17 ani, până la însurătoare. Pentru ei, este o onoare să intre în „bute”. Mai întâi, se aleg conducătorii: judele, conducătorul suprem al „buții”, este ales dintre feciorii destoinici și cu autoritate. Acesta are un ajutor – chelarul, administratorul banilor și produselor cetei junilor. Chelarul mai este denumit și „iapa”, pentru că, în seara de Ajun, el trebuie să care desaga cu alimentele primite de la colindat.

Prima preocupare a judeului este aceea de a căuta o gazdă unde să se întâlnească junii în fiecare seară și unde să repete colindele pentru Sărbători. Gazda trebuie să fie într-o casă liberă, suficient de spațioasă și să aibă o bucătăreasă destoinică.

Odată găsită gazda, Junii se adună în fiecare seară, își repetă programul și colindele de Crăciun. Din timp, se caută muzicanții, care trebuie să însoțească junii pe toată perioada Sărbătorilor: de regulă, vin țigani din satele învecinate, buni instrumentiști, care cunosc cântecele din zonă.

Până în Ajunul Crăciunului, totul trebuie să fie pregătit. Junii se îmbracă în haine de sărbătoare, încă din dimineața Ajunului, după care, în jurul amiezii, începe colindatul.

Hainele de sărbătoare sunt formate din: ȋtari din postav alb țesut în casă, cămeșe din in (sigur e din in?) încrețită (călcată în pliuri), șerpar din piele prins la brâu, cheptar negru din postav, iar în cap, se pune căciula neagră cu pană de păun (cine coase/pregătește peana?). În picioare, poartă ghetete negre, iar până la genunchi se pun zurgălăii (o împletitură cu ciucuri și clopoței care sună când se pășește).

Se începe colindatul, după-masă, cu Ghiraule (ce este acesta? Verificați, vă rog, termenul, să fie corect) – persoanele de vază din sat: preotul, primarul,

dascălii și familiile mai înstărite. Pentru că li se face această onoare, Ghiraule invită ceata junilor în casă și îi răsplătește pe măsura cinstei pe care le-o fac. Pentru ei, junii aveau colinde specifice, personalizate, prin care erau lăudați și li se adresau urări de bine și prosperitate.

După Ghiraulă, se colindau fetele mari, de măritat,

PLECĂ LINA LA FÂNTÂNĂ,	SĂ MĂ-MPODOBESC CU EL,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
ȘI CĂNUȚA DUCE-N MÂNĂ,	ALT VOINIC DIN GRAI GRĂIA,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
GĂȘII APA TULBURATĂ,	LINO, LINO, DRAGA MEA,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
ȘI FÂNTÂNA-NCONJURATĂ,	DA-MI MIE CUNUNA TA,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
DE TREI CAI CU FICIOREI,	SA MA-MPODOBESC CU EA,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
TOȚI ÎNALȚI ȘI FRUMUȘEI,	ALT VOINIC DIN GRAI GRĂIA,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
UN VOINIC DIN GRAI GRĂIA,	DĂ-MI MIE INELUL TĂU,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,
LINO, LINO, SCUMPA MEA,	SĂ MĂ-MPODOBESC CU EL,
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	RĂMÂI, LINO, SĂNĂTOASĂ,
DĂ-MI UN MĂR DIN SÂNUL	CU COLINDA ASTA A
TAU,	NOASTRĂ.
DALIANĂ, FATĂ DALBĂ,	

unde se cânta o colindă generică:

Colinda semnifică cererea în căsătorie a fetelor mari de către juni, ficiorii satului. Cântau apoi o colindă personalizată, în care era trecut numele fetei (colinda aceasta sau alta? Dacă e alta, care?). Pentru colindele lor, junii sunt răsplătiți cu colaci, cârnați, carne, vin, iar unele familii dau și bani. Iapa (chelarul) strânge produsele și le duce la gazdă.

După colindatul fetelor mari, se ia fiecare casă la rând, la unele familii cântându-se înăuntru, la altele în curte, colinde pentru fiecare membru al familiei, colinde generice, cu urări de sănătate și prosperitate. Colindatul se termină în zori, când junii, obosiți și, de regulă, răgușiți, se retrag la gazdă. Bucătăreasa gătește din produsele primite și se organizează masa din seara de Crăciun. La această masă, sunt invitate fetele mari, de măritat, și unele familii tinere sau Ghiraurele (atenție că aici folosiți acest termen scris diferit decât mai sus; care e varianta corectă a termenului?). Cu muzică, mâncare și voie bună, se petrece până a doua zi și se continuă petrecerea și jocul la toate sărbătorile

de iarnă, până după Sfântul Ioan.

A doua zi de Crăciun, junii, îmbrăcați tot în haine de sărbătoare, vin la biserică, unde cântă, după slujbă, patru colinde specifice, transmise din generație în generație (unice). Apoi, se retrag pe platforma din fața bisericii și, în admirația sâtenilor, joacă Călușerul (sigur îi spuneașa?) cu cele opt figuri prezentate înainte de către vătaf, apoi se joacă Fecioreasca, joc specific bărbătesc, după care se încinge jocul, cu fetele: Învârtita, Romana (de verificat dacă e acest dans) și Jiana.

Pe timpul sărbătorilor de iarnă, junii, împreună cu fetele de măritat, petrec la gazdă și consumă alimentele primite la colindat. Acum se prefigurează și viitoarele căsători.

Ar fi bine de scris o scurtă concluzie și, de asemenea, de ce ați ales această temă, sau ce vă propuneți să transmiteți prin acest articol.

SOCĂCIȚA

ALEXANDRU VALENTIN LUPEA

STUDIUL PATRIMONIULUI
alexlupea09@yahoo.com

Socăcița este unul dintre personajele principale ale vieții satului românesc, fiind persoana care se ocupă cu pregătirea mâncării la diferite evenimente, în special la nunți.

Pe doamna Aurelia Tisu, sau Aurica, cum îi spun cunoscuții, am întâlnit-o în anul 2009. De cum am privit-o în ochi, mi-am dat seama că este o persoană încercată de viață și cu multă experiență. Nu mi-a fost greu să intru în vorbă cu dânsa deoarece este o persoană sociabilă.

Chiar dacă era obosită, căci venea de la o nuntă unde pregătise mâncarea, am discutat cu dânsa despre ce înseamnă să fii socăciță. Din cuvintele sale, am înțeles că este o mare responsabilitate să pregătești mâncarea la un astfel de eveniment și să coordonezi mai multe

persoane, de obicei femei, pentru a putea prepara toate aceste produse culinare.

O poveste care mi-a atras atenția este din tinerețea sa, când, în vara anului 1957, se afla cu caprele la păscut. Că să-și facă un rost în viață, s-a decis atunci să plece în Baia de Criș ca să devină croitoreasă, fapt ce s-a și întâmplat. La vârsta de 17 ani, s-a căsătorit cu Ioan Tisu, tot din satul Țebea. Nunta s-a ținut în casă deoarece era 27 ianuarie 1961, iar cortul nu era o soluție, din cauza frigului. Din spusele doamnei Aurica, meniul a fost simplu: „pită cu ceapă, friptură de găină, prăjituri bătrânești și sarmale”, iar despre pregătiri precizează: „la pregătirea mâncării pentru nuntă, m-au ajutat 6 femei. Joia, am făcut lașca, vinerea am tăiat găinile și am făcut sarmalele, iar sâmbăta am pus la foc carnea de găină și sarmalele”.

Prăjitura țărănească, din spusele socăciței, se prepară astfel: mai întâi, se frământă aluatul din făină de grâu, smântână, untură de porc, sare și puțin zahăr. Când compoziția este bine frăgezită, se fac două foi și se umplu cu măr răzuit, stors, amestecat cu scorțișoară, zahăr și puțin griș pentru a absorbi sucul din mere, după care se bagă la cuptor.

Când doamna Aurica avea 36 de ani, fiica sa s-a căsătorit. A fost prima mare încercare deoarece nunta s-a ținut la cort și au participat peste 600 de persoane, iar dânsa a fost nevoită să pregătească meniul nunții. După acest moment, doamna Aurica a fost solicitată să participe, ca socăciță, la mai multe nunți din sat și, mai apoi, și în satele vecine. Întrebată fiind la câte nunți a participat ca socăciță, a zâmbit și ne-a spus că

cel puțin la 1000, după care a adăugat că nu există sat de pe lunca Crișului Alb și Mureș în care să nu fi participat la o nuntă în rolul de socăciță.

I s-a dus vestea de bună bucătăreasă și socăciță, iar oamenii au început să o solicite la pregătirea mâncării pentru nuntă. Prima etapă a pregătirilor preparatelor culinare pentru o nuntă tradițională era întâlnirea cu cei interesați și pregătirea meniului. Tot atunci, se discuta despre animalele care urmau să fie sacrificate (găini, porci, viței) și numărul de persoane de chemat la ajutor. O parte dintre găini erau date de vecinii care veneau și la ajutor sau neamuri apropiate.

Orarul pregătirilor pentru nuntă nu era ușor, socăcița intrându-și în rol din prima zi a săptămânii, când, alături de încă 7 sau 9 femei – depinde de câți invitați erau la nuntă –, pregăteau lașca (tăieței pentru supă). Aceasta era făcută din 80 de ouă și 8 kg de făină.

Tradiția femeilor care vin în ajutor este veche, nu se știe exact de când. Se merge pe principiul ajutorului reciproc. Dacă o persoană merge la ajutorul pregătirilor pentru o nuntă, și mirii acelei nunți sau membri ai familiei lor vor participa, la rândul lor, la ajutor, când persoana respectivă va avea nevoie.

Pregătirile continuau marți și miercuri, două zile în

care se coceau covrigeii, blaturile pentru torturi și foile pentru prăjituri. De data aceasta, participau alte femei la ajutor, dintre vecini sau neamurile viitorilor miri. Pentru coacere, era folosit un cuptor de lut (pământ). Ziua de joi era rezervată pentru sacrificarea porcului și a vițelului, la care participau socăcița, măcelarul, vreo 4-5 bărbați și vreo 9-10 femei. Era sacrificat un porc pentru jumări, friptură, cartaboș, sarmale, tobă, și un vițel, din care era folosit doar un picior din spate, tot pentru friptură.

Vinerea, erau sacrificate în jur de 20 de găini, erau pregătite sarmalele și umplute foile de prăjitură și tort. La aceste activități, participau femeile din ziua de luni, care erau odihnite atunci. În total, se pregăteau 40 de prăjituri și 20 de torturi.

Sâmbăta, de dimineață, se puneau la fiert sarmalele, găinile pentru supă, legumele pentru salata de boeuf, și se pregătea aperitivul. Munca socăciței se termina în ziua de duminică.

Cantitățile mai sus menționate sunt pentru o nuntă cu 200 de invitați.

Pe lângă ajutoarele socăciței, mai erau două femei care se ocupau de pregătirea mâncării pentru cei care participau la ajutor și de spălatul vaselor folosite în săptămâna nunții.

Socăcița avea o mare răspundere, în final ea era cea care pregătea toată mâncarea pentru 200-300 de persoane, uneori chiar mai multe. Trebuia să fie atentă la fiecare detaliu, la fiecare persoană, cantitate și decizie. Munca depusă de cei chemați la ajutor era enormă, însă munceau cu drag, fericiți fiind pentru viitorii miri. Acesta era un prilej bun ca rudele mai îndepărtate să se reunească, să se spună povești din tinerețe, glume și noutăți din sate. O zi de ajutor începea la ora 7 dimineața și se termina seara, în jurul orelor 20:00-22:00. De obicei, toate pregătirile de nuntă, în ceea ce privește produsele culinare, din timpul săptămânii, erau făcute acasă la miri, iar sâmbăta, totul era mutat la căminul cultural din sat, unde avea loc și nunta. În trecut, ospățul se mai ținea în cortul care era construit pe terenul din apropierea casei mirelui.

În momentul de față, numărul socăcițelor a scăzut din cauza apariției tot mai multor săli de nunți. Totuși, din când în când, câte un cuplu se întoarce la origini și apelează la serviciile socăciței deoarece nunțile organizate de socăcițe sunt tradiționale, iar gustul mâncării este deosebit.

COPILĂRIA ȘI ADOLESCENȚA FEMEILOR DIN RACoviȚA, NĂSCUTE ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

IULIA MARIA AXENTEA

STUDIUL PATRIMONIULUI

iaxentea@yahoo.com

Din dorința de a afla mai multe detalii despre trecutul bunicii mele, am început să mă documentez și să discut și cu alte doamne apropiate de ea, ca vârstă, despre cum își amintesc ele copilăria și adolescența lor, etape pe care noi astăzi le considerăm ca fiind cele mai frumoase din viața noastră.

Drept urmare, am avut plăcerea și onoarea să le ascult și să le privesc cum își șterg lacrima din colțul ochiului, în timp ce deschideau cufărul cu amintiri în fața mea. Pentru acest articol, am selectat mici fragmente din interviurile la care au participat Axentea Paraschiva (75 de ani) și Limbășan Paraschiva (67 de ani). Ambele doamne sunt născute în comuna Racovița din județul Sibiu, și au trăit experiențe asemănătoare, speciale,

însă, totodată, unice în felul lor.

Am încercat să respect întocmai limbajul folosit de dânsle, fără să intervin în vreun fel asupra a ceea ce considerăm noi astăzi greșeli de vorbire, cu scopul de a vă transmite și vouă ceva autentic.

Prima temă pe care am discutat-o, a fost legată de activitățile lor și ale părinților, în perioada adolescenței. După cum urmează, am primit și răspunsurile:

A.I- Vreau să te rog să îți aduci aminte, să încerci să te întorci în trecut, pe când aveai vârsta de 15 - 16 ani.

L.P- La 16 ani, m-am angajat la Firu' Roșu, în Tâlmăciu. Lucram la bumbac. Părinții n-aveau salariu, ce vindeau și ei câte un car de fân, un car de cartofi sau lemne. Ce puteau și ei. Lucrau în câmp. Trăbuia să vândă ca să ne poată întreține. Tata m-o făcut la 40 de ani. El o murit la 67 de ani și muma la 62. Până m-am angajat, meream în câmp, cu părinții, la fân, la ce trăbuia.

A.I- Deci participai și la muncile gospodărești?

L.P- Da, aveam animale: ghibole, vaci, porci.

A.I- Părinții au decis să întrerupă studiile?

L.P- Da. N-o vrut să mă lase, că le era frică că plec de acasă și nu măi viu. Ca n-are cin' să-i grijască. Asta o fost. Mentalitatea lu' tata măi mult. Muma ar fi vrut să mă lase. Și așa. M-am angajat la 16 ani, am lucrat 3 ani la Firu' Roșu, m-am căsătorit, nu m-am măi dus la școală.

A.I- Cum era o săptămână din viața ta pe la vârsta de 15-16 ani?

A.P- Pe la 15-16 ani, mă duceam cu părinții la câmp și îi ajutam.

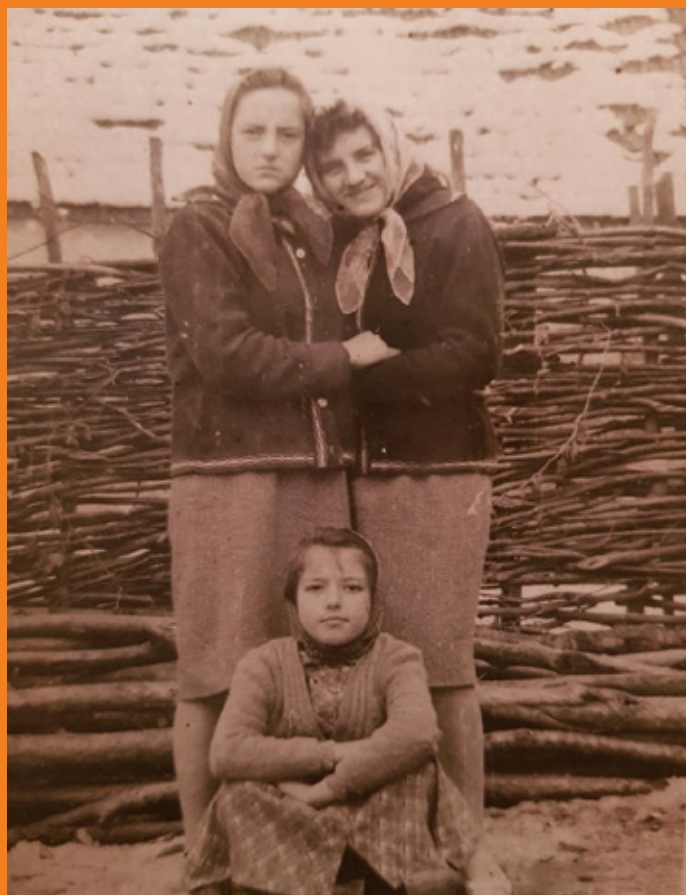
A.I- Părinții aveau servicii?

A.P- Tata lucra cu zua, fără bani.

A.I- Cum fără bani?

A.P- Fără contract, zilier. Încărca vagoane cu nisip și cu piatră la Sebeș, la gară.

A.I- Și mama?

A.P-Mama era casnică, că sta cu noi. Mergea în câmp, mergea la colectiv.

A.I- Ok. Și tu mergeai la școală, nu?

A.P- Da. După ce veneam de la școală, îmi făceam temele și mergeam și ajutam pe mama. Făceam focu', aduceam lemne în casă, spălam haine în vale. Nu aveam mașină de spălat. Făceam câte oțăr de curățenie, mai frecam pe jos. Aveam grijă de Geta, de Ilie. Erau mai mici.

A.I- Aveați animale?

A.P-Aveam vacă, porc, găini, rațe.

O altă curiozitate de-a mea era să aflu cum se distrau, cum își petreceau timpul liber.

A.I- Am înțeles că, în rest, lucai la câmp și în gospodărie. Dar cum te distrayi?

L.P- Da, mergeam la joc până la 7 sara, când venea ciurda. Da numa' duminica.

A.I- Cum te pregăteai să mergi la joc?

L.P-Nu prea aveam cum să ne aranjăm. Îmi împleteam păru'. Aveam plete.

A.I- Aveați farduri?

L.P- Ba, ia !! De unde farduri??! Poate alea de la oraș, da' noi nu. Eram naturale, dragă. Eram frumoase naturale.

A.I- Și cum era la joc?

L.P- Păi muzică populară, jucam, dansam. Ne jucam scaunu'. Băieții erau respectuoși atunci. Te pupau numa' pe obraz.

A.I- Aveai oră de la părinți?

L.P- Până la 7, când venea ciurda. Meream, mâncam și dacă mă mai lăsa, bine, dacă nu, acasă în pat. Aveam 18 ani și lucram și m-am rugat o data de tata ca de Dumnezeu să mă lase la bal. Muma n-avea treabă săraca.

A.I- În weekend ce făceați?

A.P- Ne duceam în grădina a mare, erau fetele ale mari, jucau clenciu. Noi eram mări mici și mergeam și adunam clenciurile de pe unde le aruncau. Sau mergeam la cămin la horă. Aștia mari jucau învârtita, sârba și noi ne uitam de pe margine. Mai jucam și io. Mă mai lua câte un baiat, mă mai învârtea.

A.I- Cum te aranjai ca să mergi la horă?

A.P- Aveam o bluză de poplin. Parcă acuma o văd. Așa, un fel de material cum îs cămeșile alea așa de taft, așa. Un material mai fin. O spălam, o călcam cu fierul cu jar. Băgam jar în fieru' de călcat, puneam o cârpă și o călcam. Mă îmbrăcam cu o fustă și cu bluza aia și mergeam la horă. Tot mereu bluza aia o luam.

A.I- Părul cum îl aranjai?

A.P- Aveam părul lung atuncea. Am avut părul lung de când am fost mică. Mai făceam și plete.

A.I- Aveai cu ce să te machiezi?

A.P-Nu erau machiaje. Naturală. În orice caz ne spălam. În lighean, că nu aveam nici vană.

Deși interviul a fost mult mai lung, plin de povești și aventuri, de amintiri plăcute și mai puțin plăcute, de zâmbete și lacrimi, de îmbrățișări lungi și pauze, am decis ca ultima întrebare să fie asta:

A.I- Cum consideri că a fost copilăria și adolescența ta?

L.P- Chiar dacă o fost greutăți, io nu pot să zâc că n-am fost fericită. Pe cuvântu' meu.

Io pot să zâc că am avut o cochilărie fericită.

A.P-. Nu era pâine, Iulia. Era foarte greu. Și am crescut mari. Ne-am dus toți la școală. Am fost cam chinuți. Nu am avut o copilărie prea fericită.

Nu au avut luxul unei camere proprii, nici măcar a unui pat doar al lor. Nu au spus niciodată că nu le place mâncarea ce le era pusă pe masă. Nu au spus niciodată că nu vor să facă treabă prin gospodărie sau prin casă, dacă părinții le cereau asta. Nu s-au întrebat niciodată cu ce haine le-ar sta mai bine. Nu au avut șansa de a urma o facultate și de a avea o carieră. Și totuși, deși au trecut prin experiențe similare, la sfârșit, avem două puncte de vedere total diferite. Oare de ce?

TRADIȚII DE CRĂCIUN DIN SATUL LUPU, JUDEȚUL ALBA

MARIA TANASE

CONSERVARE RESTAURARE

marry.tanase@yahoo.com

În multe țări din lumea întreagă, Sărbătorile de iarnă au o mare însemnătate. Însă, din ce în ce mai mult, accentul se pune pe aspectul exterior, material al sărbătorilor: decorațiuni, cadouri etc. Am stat de vorba cu bunicul meu pentru a afla cum se desfășurau Sărbătorile de iarnă în localitatea sa – satul Lupu din județul Alba – și ce tradiții s-au transmis noilor generații, de-a lungul anilor. Lumea în care trăim nu ne mai încurajează să ducem o viață simplă. Mai demult, în satele românești, Sărbătorile de iarnă se desfășurau fără luminițe și brazi împodobiți, iar accentul se punea pe aspectul spiritual al sărbătorii, comunitatea rurală păstrând cu sfințenie tradițiile. Totul se desfășura pe vremea când utilitățile erau un lux și gadgeturile erau inexistente pe teritoriul românesc.

La colindat, mergeau majoritatea sătenilor, de la copii până la cei vârstnici. Colindatul începea din dimineața Ajunului de Crăciun și se termina în dimineața zilei următoare. Organizarea era extrem de importantă, iar sătenii știau acest lucru. Cei care dădeau startul colindatului erau copiii, care străbăteau satul pornind din vârful dealului. Pentru efortul lor, erau răsplătiți de localnici cu mere, covrigi, colăcei și nuci.

Se mergea și cu Steaua – copiii își confecționau o stea, din lemn și hârtie colorată, și plecau cu colindul.

O altă tradiție a satului era „butea” sau „butii”. „Butea mica” mergea la colindat mai spre seară. Acest grup era urmat de cei care mergeau cu „Capra”. „Capra” era decorată festiv, după spusele bunicului, „nu era așa cum e acum”. Era bogată cromatic și cu motive tradiționale românești. Capul purtătorului acestui costum era acoperit cu o mască împodobită. În

epoca contemporană, efortul depus pentru decorarea acesteia se pierde, la fel și semnificația măștii.

Un alt grup se numea „Craii”. Aceștia jucau scene biblice, cu cei trei magi de la Răsărit în căutarea pruncului și conversația acestora cu Irod. În acest grup, se regăseau persoane adulte, inclusiv cei care împlineau optsprezece ani din comunitatea satului. Aceștia jucau roluri de personaje biblice.

Următorii vestitori ai nașterii erau cei din „butea bătrână”, membrii grupului fiind cei care au terminat armata.

Dimineața, familiile mergeau la rude, cu o colindă specifică: „Vărziori de ziuă”.

„Vărziori de ziuă, și noi am plecatu’

Vărziori de ziuă, iar la colindatu’

Vărziori de ziuă, tot din casă-n casă |x2

Vărziori de ziuă, nimeni nu ne lasă |x2

Vărziori de ziuă, far’ jupănu’ gazdă

Vărziori de ziuă și cina ne-o datu’ |x2

Vărziori de ziuă cină de lumină

Vărziori de ziuă și pat de odihnă etc. “

Satul era astfel străbătut în lung și-n lat de localnici, până la ivirea zorilor, iar în încheierea colindatului, localnicii se strâneau, la căldura caselor țărănești, pentru a petrece împreună. Gazdele pregăteau diverse bunătăți, veneau muzicienii, iar oamenii se strâneau la joc și petreceau toată noaptea. Cert este că timpul era petrecut calitativ, alături de oameni dragi, în inima unei comunități care nu se bucura de tehnologia avansată, dar aveau privilegiul unui trai simplu, sănătos și fericit.

MERSUL CU IORDĂNITORII – TRADIȚIA PIERDUTĂ A SATULUI COMANCA

NICOLAE-VALENTIN GANEA

CONSERVARE RESTAURARE
anduganea@gmail.com

Ce poate fi mai frumos decât o vacanță? Nimic. Sau, în afară de nimic, cu siguranță destul de puține lucruri. Și că tot veni vorba de vacanțe, cred că fiecare dintre noi a auzit, dacă nu a și fost în stațiunea Băile Olănești, orașul de munte care parcă se desprinde dintr-un tablou al eternității prin frumusețea sa. Dar, dacă numărul celor care cunoscut stațiunea e mare, puțini sunt cei care știu că, mai sus de Olănești, mai există ceva. Deși a-l numi ceva e prea banal. E mai mult, căci e un loc de o frumusețe rară, ce impresionează chiar și cele mai rigide și pretențioase inimi. Și cred, pe bună dreptate, că ideea de „tărâm uitat de Dumnezeu” a plecat de aici.

De aici din Comanca, satul copilăriei mele și al mamei mele, locul plin de viață cu vreo 10-15 ani în urmă, pustiu acum. Un loc al contrastelor, dar și al dovezii că Dumnezeu iubește frumosul și vrea să dea tot ce e bun

oamenilor. Acest sat micuț și uitat într-adevăr de lume este sau, mai bine spus, a fost leagănul mai multor tradiții ce acum nu se mai păstrează. Nu din cauza faptului că nu ar merita să fie duse mai departe, ci pentru că nu mai are cine să facă acest lucru. Dintr-un sat mărișor, astăzi populat de 10-12 oameni, și ei destul de în vârstă, ajunge la dumneavoastră astăzi tradiția pe care eu am ales să v-o prezint.

Despre „mersul cu iordănitorii”, nu am auzit să se vorbească decât în acest loc. Nici măcar în Olănești, tradiția nu se practică precum la Comanca. Totul începe în seara zilei de Sfântul Ioan, pe 7 ianuarie, când mai mulți tineri necăsătoriți se strâng și iau de la preotul statului căldărușa și busuiocul pentru a merge să „sfințească” casele, deși mai mult este o formă a udatului care se practică în alte zone. Astfel organizați, ei se plimbă din casă în casă căutând fete

nemăritate. Chiar căutând, pentru că fetele se ascund de ochii flăcărilor, dar cel care o găsește pe fată o învârtă bine că poate va prinde și ea drag de el. Apoi, după ce e jucată, tatăl fetei le dă tinerilor bani, aceștia continuându-și drumul până ce află și ultima fată.

Probabil că vă întrebați, după atâtea case, ce fac tinerii cu acei bani? Ei bine, să știți că îi investesc. În ce? În ceea ce îi e oricui pe plac, adică bomboane și vin pentru a-și sărbători curajul și îndemânarea de a găsi toate fetele. Această petrecere are loc în următoarea seară, cea de Bobotează.

Și pe cât e de frumoasă această tradiție, pe atât de trist este adevărul că nu mai are cine să o mai practice. În urmă cu un an sau doi, cei care erau feciori și fete

acum ani buni s-au mai adunat o dată pentru a-și aduce aminte de „vremurile bune”. Și au mai mers, cel mai probabil pentru ultima dată, cu iordănitarii în satul bunicilor. Au mers și nu au acceptat bani, ci băutură, câtă a dat fiecare. Iar spre seară, s-a strâns în fosta școală, au dansat, au mâncat împreună ceea ce au adus și au băut ce au primit.

Amintirea vremurilor de demult are farmecul ei, dar cum niciun miracol nu ține decât 3 zile, și rememorarea și-a găsit gloriosul sfârșit. Și, ca într-un basm, am ajuns la final, chiar la capătul liniei, dar ce pare să se mai continue cu un fir. Firul acestor pagini ce vor răspândi în întreaga lume vestea că o tradiție a murit, că poate, cine știe? Alta nouă să se nască!

NUNTA LA BROȘTENI

ANA NEAMȚU

STUDIUL PATRIMONIULUI

anasibiu@yahoo.com

Satul Broșteni, comuna Păuca, județul Sibiu, este un sat mic, aflat la granița cu județul Alba. La prima vedere, satul nu prezintă prea mare interes, dar pentru cei care au trăit și mai trăiesc acolo înseamnă foarte mult.

A vorbi despre obiceiurile satului nostru este important pentru comunitate, dar și pentru cei care sunt interesați să afle anumite lucruri despre noi, despre trecutul și moștenirea noastră spirituală. Obiceiurile și tradițiile noastre, au fost și sunt respectate dintotdeauna.

Satul are o vechime considerabilă, prima mențiune legată de localitate, sub numele de „silva Kereknuk”, datând din anul 1296, conform lucrării lui Ioan Ovidiu Abrudan intitulată Vechile biserici de lemn din ținutul Sibiului (Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2010).

Cu o comunitate puternică de români

ortodocși, cu oameni gospodari și de omenie, Broșteni este o veche vatră sătească în care credința oamenilor se împletește cu vechile obiceiuri, cu bunătatea și ospitalitatea lor, care i-a caracterizat dintotdeauna.

Ca fiică a acestui loc, am ales să scriu despre un obicei care m-a marcat de când am fost copil.

Nunta la Broșteni, era și mai este încă un obicei, un ritual de mare importanță pentru satul nostru. Când acest eveniment are loc în sat, parcă e sărbătorit de toată lumea. Încă se mai spune, atunci când nu ești invitat la nuntă, că „merem la uitare, să vedem nireasa”, adică participă aproape tot satul în momentul în care, înainte de a intra mirii și nuntașii în cămin, încep anumite femei să strige strigături, iar lumea are ocazia să vadă mirii și nuntașii.

Articolul meu prezintă modul în care se desfășura nunta la Broșteni, cu mai mult timp înainte, iar cea care mi-a furnizat informațiile a fost mama mea, Aurelia Vintilă, care a trăit acest ritual cu anumite obiceiuri, prin propria-i nuntă. Așadar, am ales să scriu despre acest lucru, gândindu-mă, în primul rând, la mama mea.

Valorile spirituale cu care a crescut, modul în care o fată era privită și respectată în acele vremuri, erau și sunt foarte importante pentru ea, iar aceste valori a încercat să le transmită atât copiilor, cât și nepoților ei.

NUNTA LA BROȘTENI

„Tinerii, după ce „poveșteau”,

adică se înțelegeau să se căsătorească, viitorul mire trimetea o rudă de-a lui, la părinții fetei să o ceară în căsătorie. În multe cazuri, o persoană străină putea să ceară fata în căsătorie. Această persoană se adresa părinților fetei cu cuvintele: „Dumneavoastră aveți o fată de maritatu și noi avem un ficior de însuratu”. După ce mai stăteau de vorbă, această persoană pleca și, la o zi după aceea, mergea după rezultat.

Alături de ea, a doua zi, mergea și viitorul mire, înțelegându-se cu viitorii socri asupra zestrei miresii. După ce și părinții fetei erau de acord, băiatul și fata mergeau „să se înștiințeze pentru căsătorie”, la primărie sau, în alți termeni, „merg de se pun pe tablă”. După 10-12 zile, mergeau la primărie și făceau cununia civilă. Căsătoria religioasă se făcea mai târziu.

Se întâmpla ca viitorul mire să o ducă acasă pe fată, înainte de a face cununia religioasă, dar acest lucru era privit de bătrâni cum că „nu-i după leje” și era rușine. Tinerii care trăiau împreună înainte de a fi căsătoriți se zicea „că sunt fujiți” și „băiatul a dus-o pe fată fujiță”. Anunțarea căsătoriei religioase o făcea preotul la biserică, în trei duminici la rând, înainte de căsătorie, iar dacă nu mai era timp, se anunța o singură dată.

Nunțile aveau loc duminica în acele vremuri. Sâmbăta seara, înainte de duminica nunții, la casa miresii se adunau toate fetele nemăritate și începeau să-i cânte un cântec al miresii. Tot înainte cu o zi de nuntă, sâmbăta, mireasa se ducea cu zestrea ei, la casa mirelui, ca să împodobească camera în care urma să stea: „se găta patul cu lepedeu sau covor, perinile îmbrăcate cu feță de perini brodate și chindeuță la icoane”. Îmbrăcămintea miresii era compusă din ie albă de mătase, poale albe, șorț alb, iar pe cap, un vâl alb, „șlaier”, iar peste șlaier era pus un cerc alb, cu flori, în picioare „papuci întregi”. Mirele era îmbrăcat într-o cămașă albă cu broderii negre, cusută de către mireasă, „cioareci” – pantaloni albi de pănură –, peste cămașă își punea „cheptăruțul” negru de postav, în picioare cizme lungi, iar pe cap, pălărie sau căciula de astrahan.

Mireasa care nu mai era „fată mare” trebuia să îmbrace hainele tradiționale, nu avea voie să se îmbrace în alb. Dacă mireasa sau mirele erau din alt sat, atunci nuntașii erau urcați în căruțe trase de cai pentru a ajunge în satul vecin, iar înaintea căruțelor, erau călăreții. Acești călăreți erau îmbrăcați în haine „românești”, „cioareci” – pantaloni albi de postav, țesuți la războiul de țesut –, cămașa albă brodată cu negru, cheptăruț negru împodobit cu batiste cu flori, în picioare cizme negre. Împodobiți cu ciucuri din lână, colorați, și clopoței agățați la „tureacul” pantalonului

de postav, călăreții mai aveau și pe cap căciula sau pălăria împodobite cu ciucuri de toate culorile. Pe șaua cailor, erau puse covoare, iar căruțele erau și ele aranjate cu covoare, iar coama cailor era împletită cu ramuri de frunze verzi. Nuntașii erau îmbrăcați în „haine românești”.

CÂNTECUL MIREȘII

JOI FLORILE CULEGEAM,
VINEREA LE ALEGEAM
SÂMBĂTA CUNUNĂ-MI FAC,
S-O PUN DUMINECA-N CAP.
DRAGĂ DE CUNUNĂ VERDE ,
SĂ ȘTIU CĂ TE PUN SPRE BINE
IO TE-AȘ PUNE-N TOATE ZÎLE,
SĂ ȘTIU CĂ TE PUN SPRE RĂU
TE-AȘ LUA DIN CAPUL MEU,
CU-N CHINDEU C-O-NVÂLITOARE
ȘI TE-AȘ CĂLCA SUB PICIOARE.
AȘ PUNE PE TINE-O GLIE
CA NIME SĂ NU TE ȘTIE .
O, DRAGI VĂRUȚĂLE MELE,
FIȚI FETE ȘI MAICII MELE
ȘI-ADUCEȚI APĂ ÎN VASĂ
ȘI MAI MĂTURAȚI PRIN CASĂ
ȘI MAI UDAȚI FLORILE
ȘI FIȚI CA SURORILE.

auzită de la Vintilă Aurelia, 77 ani, Broșteni

Tot înainte cu o zi de nuntă, erau chemate „socăcițele”, la casa mirelui, ca să pregătească mâncarea pentru ospaț. De obicei, erau chemate femeile care se pricepeau cel mai bine la gătit.

În ziua nunții, se ducea vornicul la părinții mirelui și acolo vornicul avea de spus o „mulțămire”. Iată cum se adresa vornicul părinților mirelui: „Iubiți părinți, vămulțamesc că m-ați crescut și m-ați păzit de foc și de toate rălele. Să-mi dați un drum alb și frumosu ca să pociu meresănătos înentrea sfântului altar, ca nime să nu mă poată despărți, numai singur Dumnezeu”.

După aceea, mirele mergea la nași, iar apoi,

cu nașii împreună, se îndreptau spre casa miresii. Mergeau la biserică, însoțiți de un „stegaș” care purta un steag. Acest steag era compus dintr-un covor țesut la războiul de țesut sau o față de masă „țesută în dește”, împodobit cu baticuri și batiste brodate, iar în vârful steagului era prins un buchet de flori. Un alt bărbat purta „mărul”, o creangă de copac împodobită cu mere, colaci și flori. Acești doi bărbați, cel cu steagul și cel cu mărul, trebuiau să știe juca și să strige strigături specifice steagului și al mărului.

Pe drumul către biserică, femeile din sat strigau diferite strigături:

NUNĂ, NUNĂ, CLOCĂ BUNĂ
DA' NICI BUNĂ NU MI-AI FOST,
CĂ NUMA' UN PUI AI SCOS
CĂ-I DAT CU CHICIOARELE
ȘI-AI SPART TOATE OAUĂLE
DA'SĂ HII NUNĂ LA MINE
SĂ VEZI CÂT AM SCOS DE GHINE
N-AM DAT CU NICI UN CHICIOR
ȘI-AM SCOS VREO OPT PUIȘORI

Alte strigături:

ȚÂNE DOAMNE PE NUNU
SĂ MAI CUNUNE UNU
SĂ-ȘI CUPRINZĂ MULTE FINE
SĂ MĂ CHEME ȘI PE MINE
DE CÂND NU M-AM DUS LA OSPĂTU
MI S-O FACUT FURCA BĂȚU
ȘI CAIERU SPĂLĂTOARE
SĂ SPĂL MÂȚA PE CHICIOARE

ȚÂNE DOAMNE MIREASA
SA-ȘI PODOGHEASCĂ CASA
ȘI PE PAT ȘI PE PĂCELU
S-O FACĂ CA UN CERCELU
ȘI ȚÂNE ȘI MIRELE

SĂ-ȘI LUCRE MOȘILE
SĂ-ȘI RUPĂ ROZOARELE
SĂ-ȘI UMPLE HAMBARELE
UIUIU UIUIU UIUI

La biserică, preotul săvârșea slujba religioasă a cununiei, iar nănașul plătea preotul. De la biserică, toată lumea mergea acasă la mire. În timpul nunții, soacra mare își lua nora și „se înconjurau de trei ori pe după masă”, iar în acest obicei, soacra striga:

O MĂ-NTORC CU NORA ÎN JOCU
DUMNEZĂU SĂ-I DEA NOROCU

Alte femei strigau și ele;

SOACRĂ MICĂ IEȘI AFARĂ
ȘI TE SUIE PE BUTUCU
DE VEZ CE MIRE Ț-ADUCU
CĂ Ț-ADUC UN JUNERE
FRUMOS CA UN STRUGURE

UIUIU, PE DEALU GOL
CĂ NIREASA N-ARE ȚOL
CĂ I-O FACE NIRELE
CÂND O TUNDE CÂNELE.

La nuntă, erau invitați și doi ceterași care, de obicei, veneau din alte sate. Dansurile ca hațegana și învârtita erau dansurile preferate de către nuntași, dar și doina era iubită mai ales în compania vinului. Mâncarea la nuntă era compusă din supa de găină cu taiței, varză cu sarmale, friptura de porc sau de oaie. După ce se serveau cele trei feluri de mâncare, la sfârșitul nunții, vornicul se ridica și spunea: „Noa, drajii mei toate păsărelele își caută cuibărelele, cine o tunatu în curte înentre sa iasă îndărăptu și cine o tunatu îndărăptu să iasă înentre,,.

Cu aceste cuvinte se incheia ospățul.

REVISTA DE ANTROPOLOGIE
culturală